

Archeologienota : Bondgenotenlaan 86, Leuven (prov. Vlaams-Brabant)

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, februari 2020

Titel

Archeologienota:
Bondgenotenlaan 86, Leuven
(prov. Vlaams-Brabant)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Alpha Studieburo bvba

Projectcode

2020B188

Plaats en datum

Borgerhout, februari 2020

Reeks en nummer

RVFSA-Rapport, 84

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	4
2. Inleiding.....	7
2.1. Beschrijving van de geplande werkzaamheden.....	7
2.2. Archeologische voorkennis.....	10
2.3. Methodiek van het onderzoek.....	10
3. Archeologisch bureauonderzoek/assessment.....	12
3.1. Geo(morfo)logie en bodem	12
3.2. Topografie.....	16
3.3. Historische, cartografische en archeologische kennis.....	21
3.3.1. Korte historiek van Leuven (geschreven bronnen)	22
3.3.2. Cartografische bronnen en (lucht)fotografie	23
3.3.4. Archeologisch Leuven en centrale archeologische inventaris	35
3.3.5. Overige inventarissen	39
3.4. Huidig gebruik projectgebied.....	48
3.5. Impact geplande werken	51
4. Synthese bureauonderzoek en onderzoeksvragen.....	53
4.1. Synthese gespecialiseerd publiek.....	53
4.2. Onderzoeksvragen.....	54
4.3. Samenvatting niet gespecialiseerd publiek.....	56
5. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied	57
6. Bibliografie.....	58
6.1. Online bronnen	58
6.2. Literatuur	59
7. Lijst figuren en bijlagen	60
7.1. Lijst figuren	60
7.2. Lijst bijlagen	61

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

20-LEU/BON-2020B188

Ligging

Vlaams-Brabant, Leuven

Bondgenotenlaan 86

Kadastrale gegevens

Leuven:

2de Afdeling, Sectie B

Perceelnummers: 157V

Bounding Box

X 173987,7 Y 174466,0

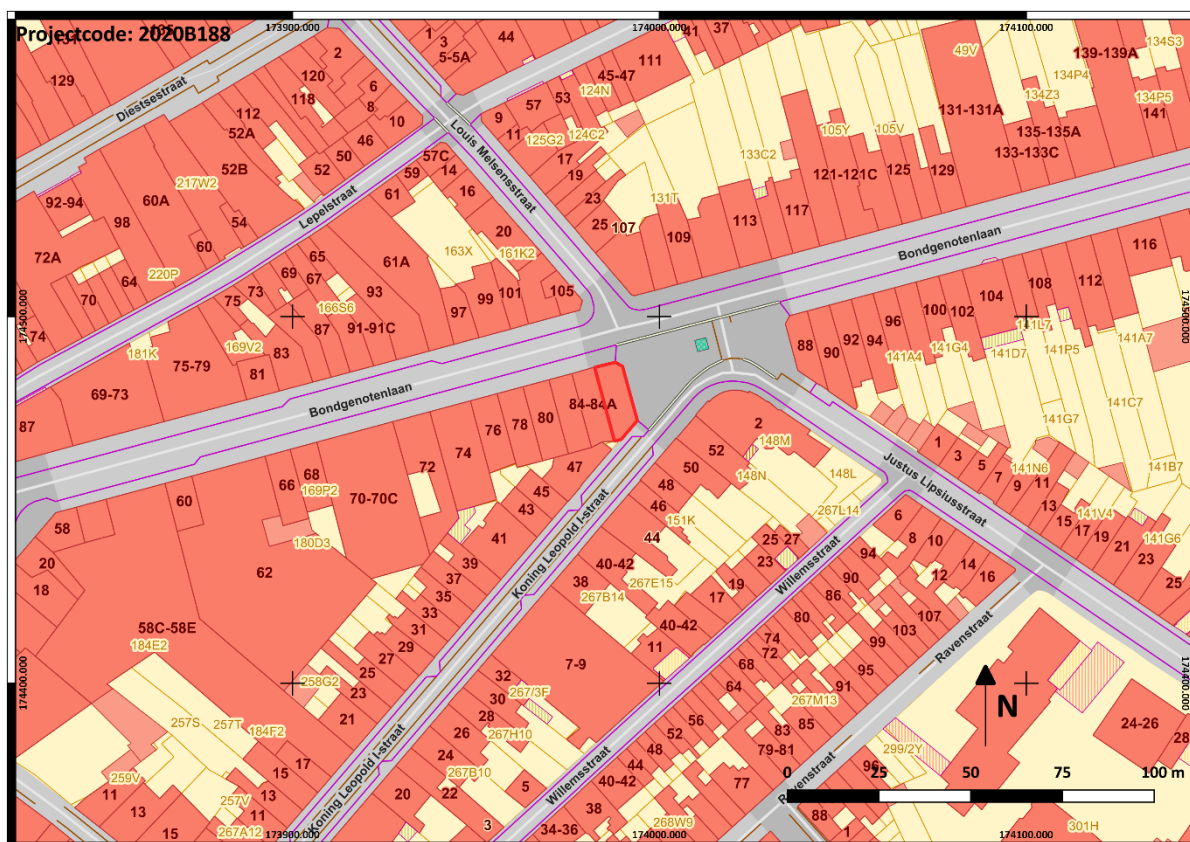
X 173989,7 Y 174466,4

X 173994,0 Y 174471,6

X 173990,0 Y 174486,3

X 173988,0 Y 174487,5

X 173982,4 Y 174486,1

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied

Onderzoek

Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek

Projectcode

2020B188

Opdrachtgever

Alpha Studieburo bvba

Contactpersoon opdrachtgever

Mevr. Gerda Peiffer

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research & Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126

Nummer wettelijk depot

Niet van toepassing

Termijn

5 februari - 17 februari

Geplande ingreep

Omvormen bestaande bebouwing tot restaurant.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De melding werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De aanvraag heft betrekking op een perceel kleiner dan 300 m² met een geplande bodemingreep van meer dan 100m² en is geheel gelegen binnen een archeologische zone opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Op vraag van de dienst stedenbouw diende een archeologienota te worden toegevoegd aan de omgevingsvergunning.

Randvoorwaarden

nvt

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

Thesaurus

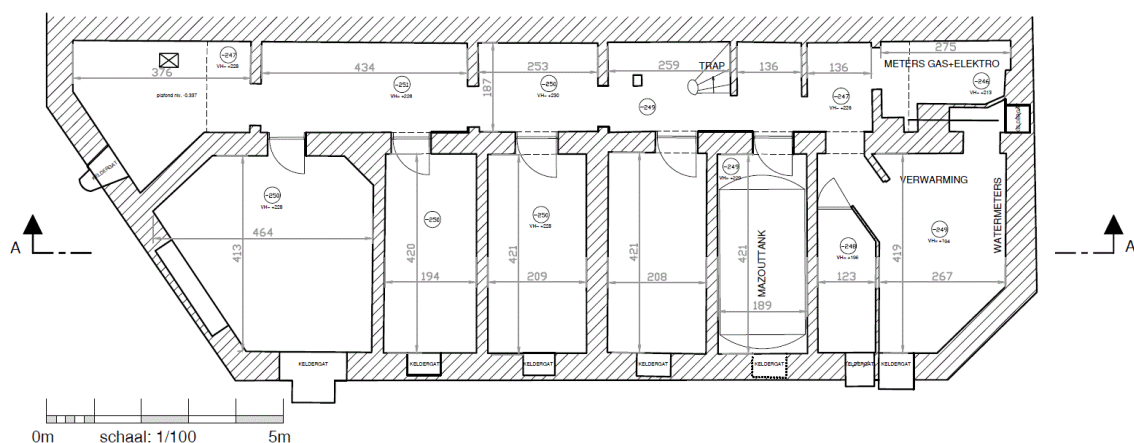
Bureauonderzoek, vastgestelde archeologische zone, archeologische begeleiding, uitgesteld Programma van Maatregelen, site met complexe stratigrafie.

2. Inleiding

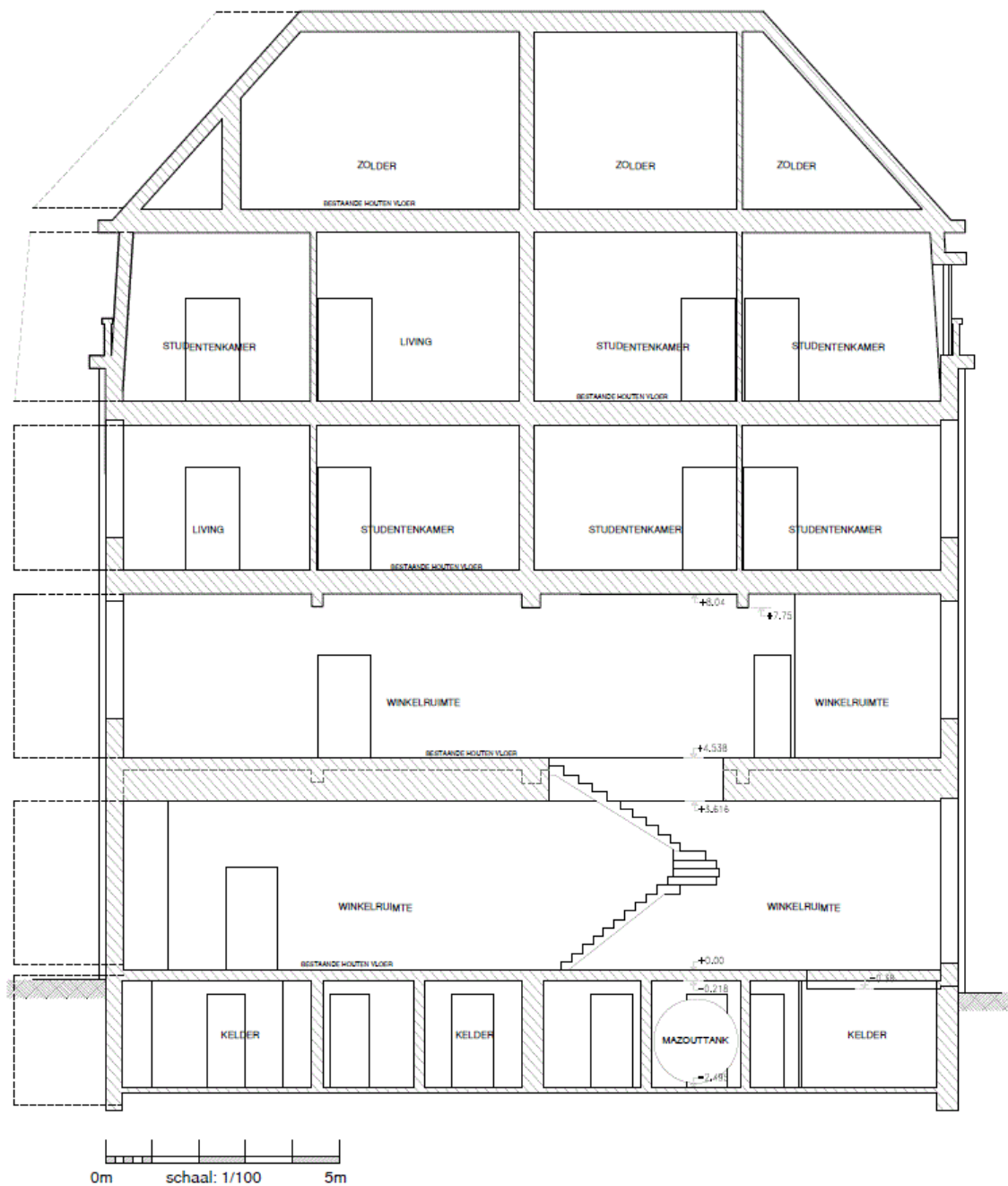
Doel van dit bureauonderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning te Leuven, Bondgenotenlaan 86. In deze archeologienota wordt via een bureauonderzoek nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Het projectgebied wordt in eerste instantie binnen een grotere context geplaatst. Vervolgens wordt nagegaan wat de recente gebruiksgeschiedenis van het projectgebied is en wat hiervan de mogelijke impact was op perceelsniveau. Tevens wordt de mogelijke impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologische potentieel besproken. Op basis van alle voorhanden zijnde gegevens wordt vervolgens een programma van maatregelen voorgesteld.

2.1. Beschrijving van de geplande werkzaamheden

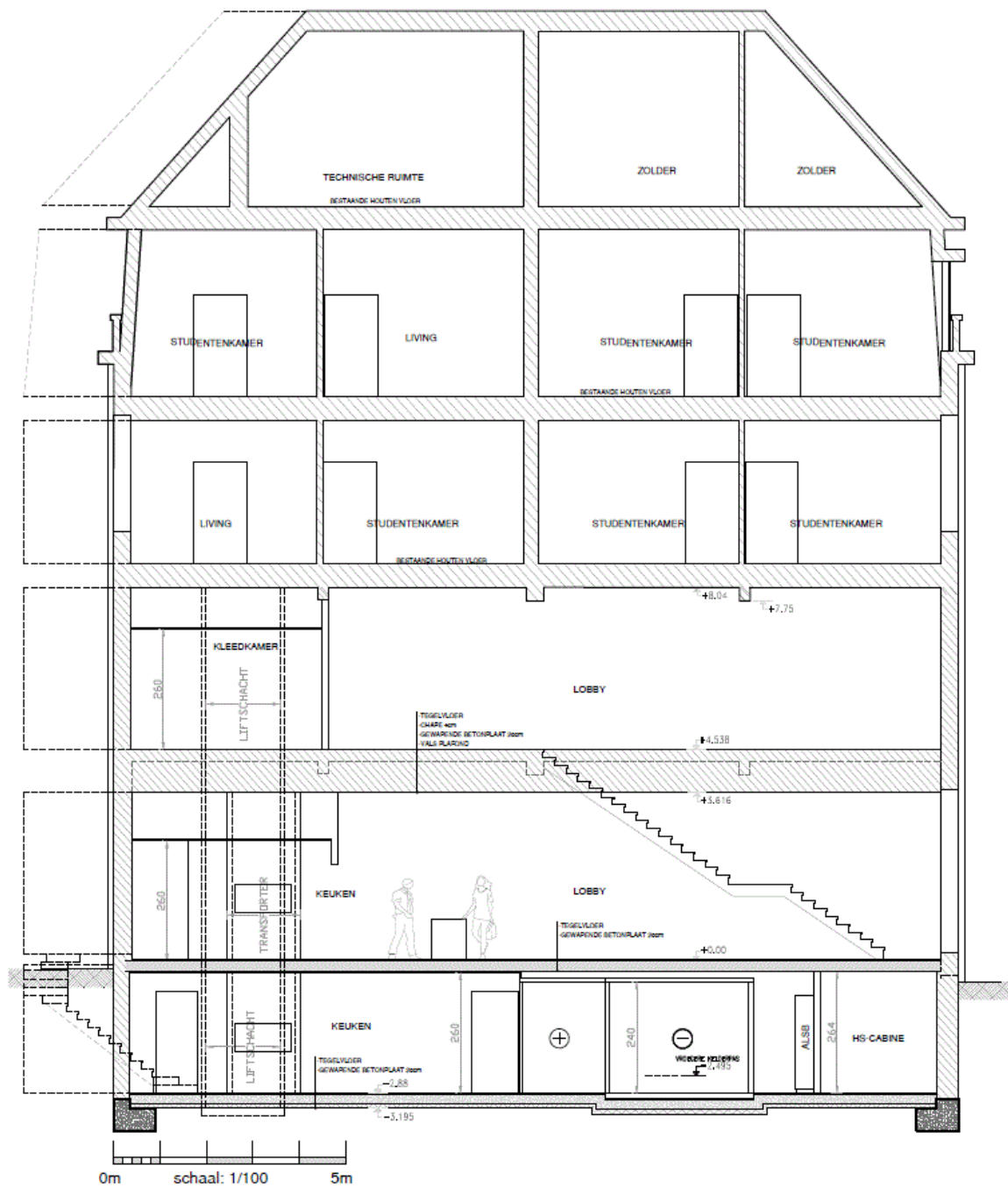
De stedenbouwkundige vergunning heeft betrekking op de renovatie en omvorming van de bestaande bebouwing tot restaurant. Hierbij dient het bestaande kelderniveau te worden verlaagd en dienen de nodige onderschoeiingen te worden aangebracht onder de bestaande funderingen. Tevens worden onder de kelder een pompput en de nodige nutsleidingen (riolering) voorzien.

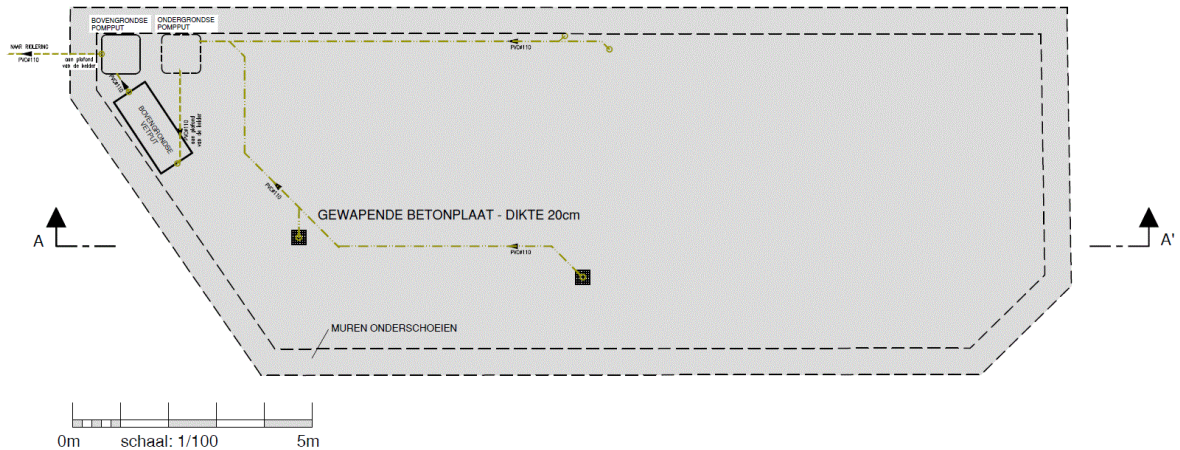
Figuur 2: Bestaande kelder

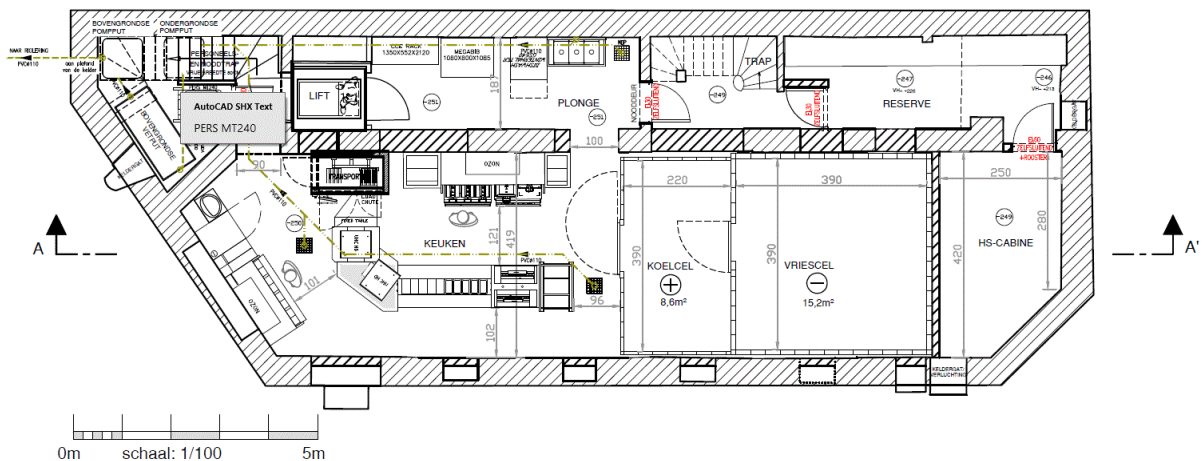
Figuur 3: Bestaande snede

Figuur 4: Nieuw ontwerp: snede

Figuur 5: Nieuw ontwerp fundering

Figuur 6: Nieuw ontwerp kelder

2.2. Archeologische voorkennis

Er werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen het projectgebied.

2.3. Methodiek van het onderzoek

Om een antwoord te kunnen formuleren op de hoger geformuleerde vraagstellingen werden verschillende acties ondernomen. Er werden hoofdzakelijk bronnen geraadpleegd die online beschikbaar werden gesteld door de Vlaamse Overheid. Na het raadplegen van de basisbronnen die beschikbaar zijn voor het betreffende projectgebied, werd nagegaan of het nodig was om bijkomende bronnen te raadplegen of dat de geraadpleegde bronnen volstonden om een antwoord op de desbetreffende vraag te formuleren. Tevens werd geëvalueerd of het raadplegen van eventueel bijkomende bronnen extra gegevens kon opbrengen om een antwoord te kunnen formuleren op de gestelde onderzoeksvragen. Aangezien het projectgebied gelegen is in een zone die gekenmerkt is

door een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden werd extra aandacht besteed aan eventueel beschikbare online cartografische bronnen.

Om een zicht te krijgen op de landschapshistoriek van het projectgebied werden de online databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be) geraadpleegd. De volgende kaarten werden geraadpleegd: bodemkaart, bodemgebruikskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het projectgebied. Tevens werd het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (raster 1 meter) geraadpleegd. De erosiegevoeligheidskaart en de bodemkaart van Vlaanderen leverden geen meerwaarde op voor het onderzoek. Daarom werd beslist deze niet af te beelden in de archeologienota.

Om na te gaan welke potentiële archeologische sites zich in het projectgebied en de ruimere omgeving bevinden, werd de Centrale Archeologische Inventaris (www.cai.onroerenderfgoed.be) geraadpleegd. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de inventaris niet volledig is en geen garantie biedt op de aanwezigheid of afwezigheid van een eventuele archeologische sites. De ingevoerde locaties werden enerzijds op basis van cartografische, literaire en toponymische bronnen geselecteerd en anderzijds op basis van waarnemingen op het terrein (vondstmeldingen, veldprospecties, prospecties met ingreep in de bodem, archeologisch onderzoek).

Om een inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van cultuurhistorische elementen en een verder inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van een archeologisch bodemarchief werden verschillende beschikbare historische en cartografische bronnen online geraadpleegd. Voor de oudere periodes werd beroep gedaan op gegevens beschikbaar op www.inventaris.onroerenderfgoed.be. De hier beschikbare gegevens kwamen tot stand na een uitgebreide literaire studie. De opgegeven bronnen werden niet steeds extra gecontroleerd, noch werden er bijkomende bronnen geraadpleegd. Op basis van de beschikbare gegevens werd beslist dat deze volstonden om een algemeen beeld te verkrijgen omtrent de historische ontwikkeling van het projectgebied. Voor de cartografische bronnen werden in de eerste plaats de digitaal beschikbare en georeferende plannen geraadpleegd op het online Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroerenderfgoed.be). Het betreft de kaart van Ferraris, de kaart van Vandermaelen en de Villaretkaart. Het plan Frickx wordt omwille van de grotere onnauwkeurigheid niet behandeld maar werd wel geraadpleegd. Er werden meer geschikte historische kaarten aangetroffen die meer informatie opleverden voor de beantwoording van de vooropgestelde vraagstelling. Tevens werden enkele 20ste en 21ste eeuwse luchtfoto's geraadpleegd op dezelfde website. Deze werden voornamelijk geraadpleegd om een zicht te krijgen op de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving in recente tijden maar brachten geen extra relevante informatie op. De gegevens werden aangevuld met kaarten die beschikbaar zijn op www.cartesius.be.

Deze kaarten zijn niet gegeorefereerd maar tonen wel de omgeving waarbinnen het projectgebied zich bevindt.

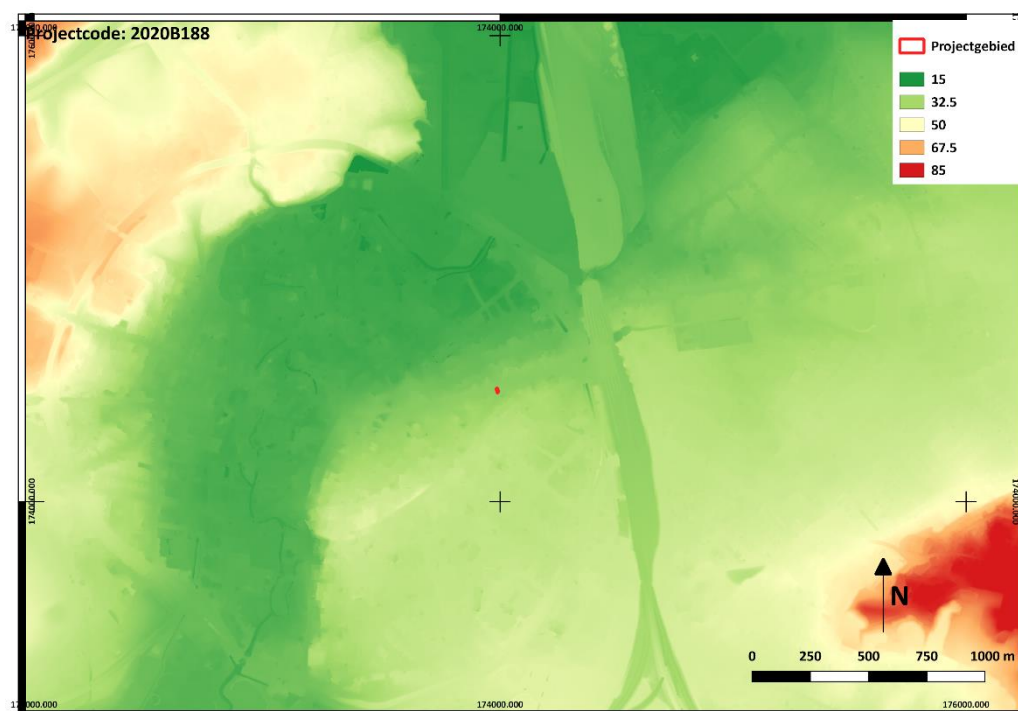
Om een inzicht te verkrijgen omtrent de impact van de geplande werken op het eventuele bodemarchief werden alle plannen en gegevens via de bouwheer opgevraagd en ter beschikking gesteld door het architectenbureau.

3. Archeologisch bureauonderzoek/assessment

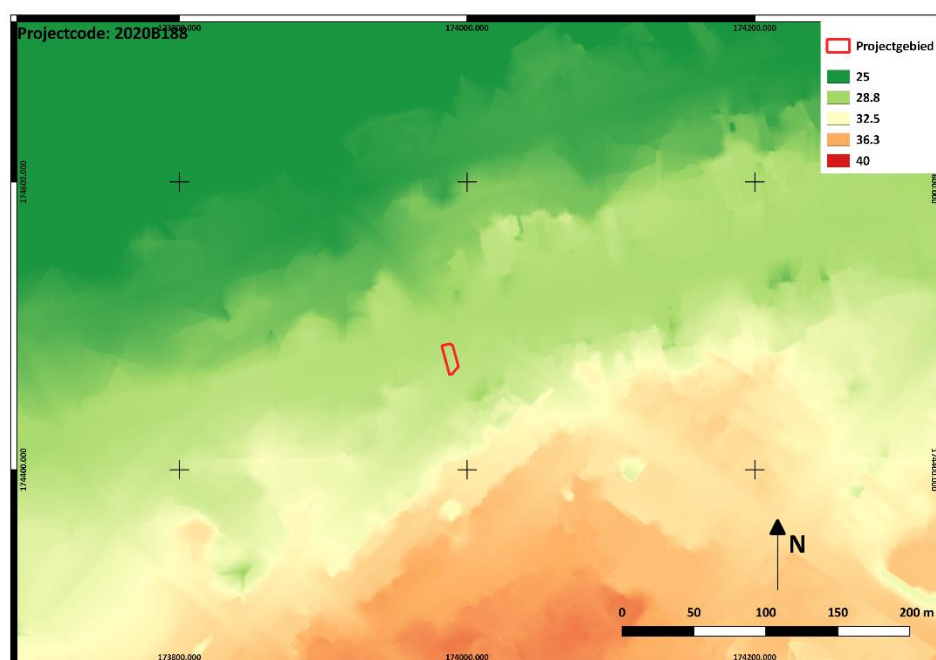
3.1. Geo(morfo)logie en bodem

De oudste historische kern van Leuven was gelegen aan de kruising van de Dijle met een aftakking van de Romeinse weg Tienen-Elwijt. De middeleeuwse stad ontwikkelde zich op het raakpunt van drie geografische gebieden: de vlakte van laag-België, de heuvelruggen van het Hageland en het Brabants leemplateau en dit in samenhang met de diep ingesneden alluviale vlakte van de waterlopen de Dijle en de Voer met de bijrivieren de Molenbeek en de Leibeek. Over de vele armen van de Dijle blijft nog onduidelijkheid bestaan of ze natuurlijk zijn of werden aangelegd. Ondanks de morfologische verscheidenheid is de stad Leuven concentrisch uitgroeid waarbij de lage stadsgedeelten in de alluviale vlakten liggen en de hogere op de naastliggende rivierterrassen met steilere hellingen. Het hoogteverschil tussen het diepste punt van de alluviale vlakte (18,50 m TAW) en het hoogste punt aan de zuidwestzijde van de stad, gelegen op een uitloper van het Brabants plateau (43 m TAW) ter hoogte van de tweede ringmuur, bedraagt 24,50 m TAW. Het hoogste punt aan de noordoostzijde bedraagt ter hoogte van de tweede ringmuur 61 m TAW. Aan de zuidzijde van de historische stadskern sluit de vallei van de Molenbeek aan op deze van de Dijlevallei. De vallei van de Voer komt ten zuiden van de stad aan en stroomt dan parallel met de Dijle door de stad om in het noorden ervan er mee samen te vloeien. De volledige historische stadskern van Leuven wordt op de bodemkaart aangeduid als bebouwde zone. De alluviale vlakte van de Dijle ter hoogte van Leuven bestaat uit een bovenlaag van kleiïge leem en leem gronden met een dikte van ca. 5 meter. Deze liggen lokaal op een turflaag van 1 à 2 meter met een basis van een zand- en grindlaag. De rondom Leuven liggende bodems op de heuvels van het Hageland en het Brabants plateau bestaan hoofdzakelijk uit zandige leem en leembodems. Op het gewestplan staat de historische stadskern grotendeels ingekleurd als woongebied, waaronder, vooral in de binnenstad, grote delen met culturele, historische en/of esthetische waarde. Meerdere zones, vooral delen van de huidige boulevards en parken binnen het centrum, zijn ingekleurd als parkzone met als grootste de abdij van Keizersberg en omgeving. De zones rond de vaartkom in het

noorden en de stationsbuurt in het oosten werden dan weer ingekleurd als gebied voor stedelijke ontwikkeling.¹

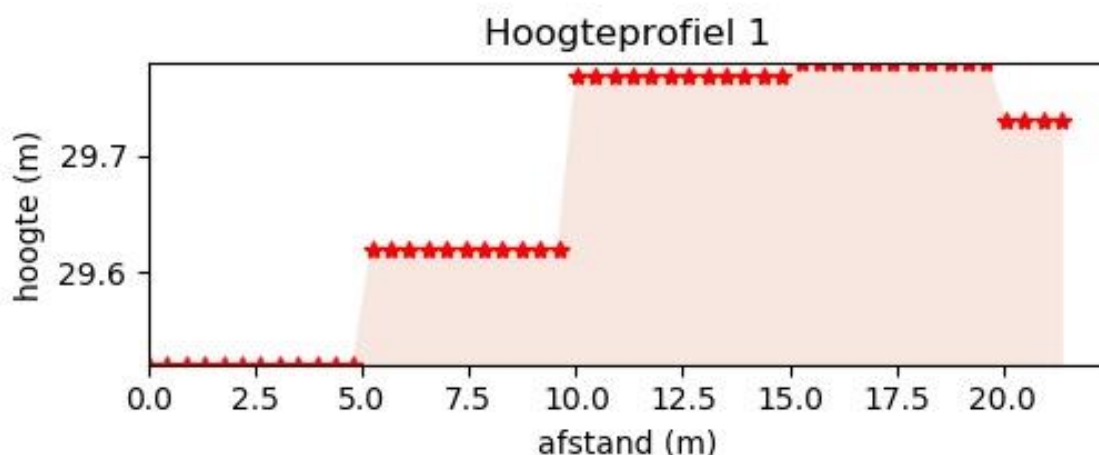

Figuur 7: Projectgebied op Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (Bron: www.geopunt.be).

Figuur 8: Detail van het DHM ter hoogte van het projectgebied

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Historische stadskern van Leuven* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140040> (Geraadpleegd op 16-02-2020).

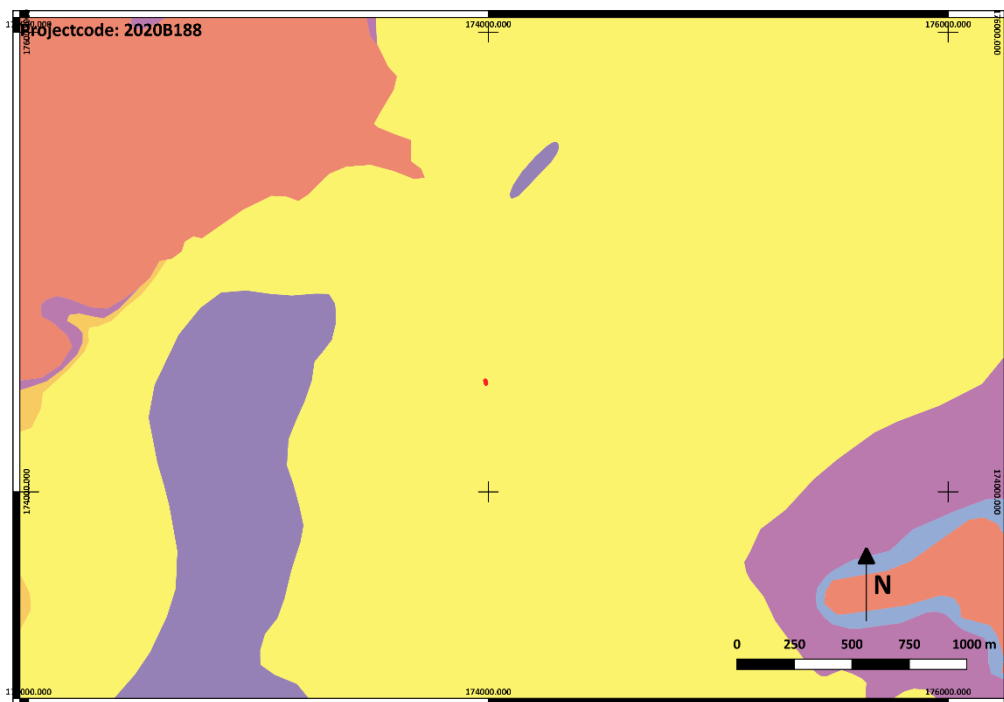
Figuur 9: Doorsnede door het terrein van noord naar zuid (Bron: www.geopunt.be).

Ter hoogte van het projectgebied bedraagt de TAW tussen + 29,52 meter en + 29,78 meter. De hoogtelijn doorheen het projectgebied geeft aan dat het terrein licht stijgt in zuidelijke richting. Deze stijgende trend is te verklaren door de ligging aan de rand van de Dijlevallei op de iets hogere oever. Dit is duidelijk zichtbaar op het Digitaal Hoogtemodel waar de vallei zich aftekent als een donkergroene zone. Verder in zuidelijke en zuidoostelijke richting stijgt het landschap nog meer.

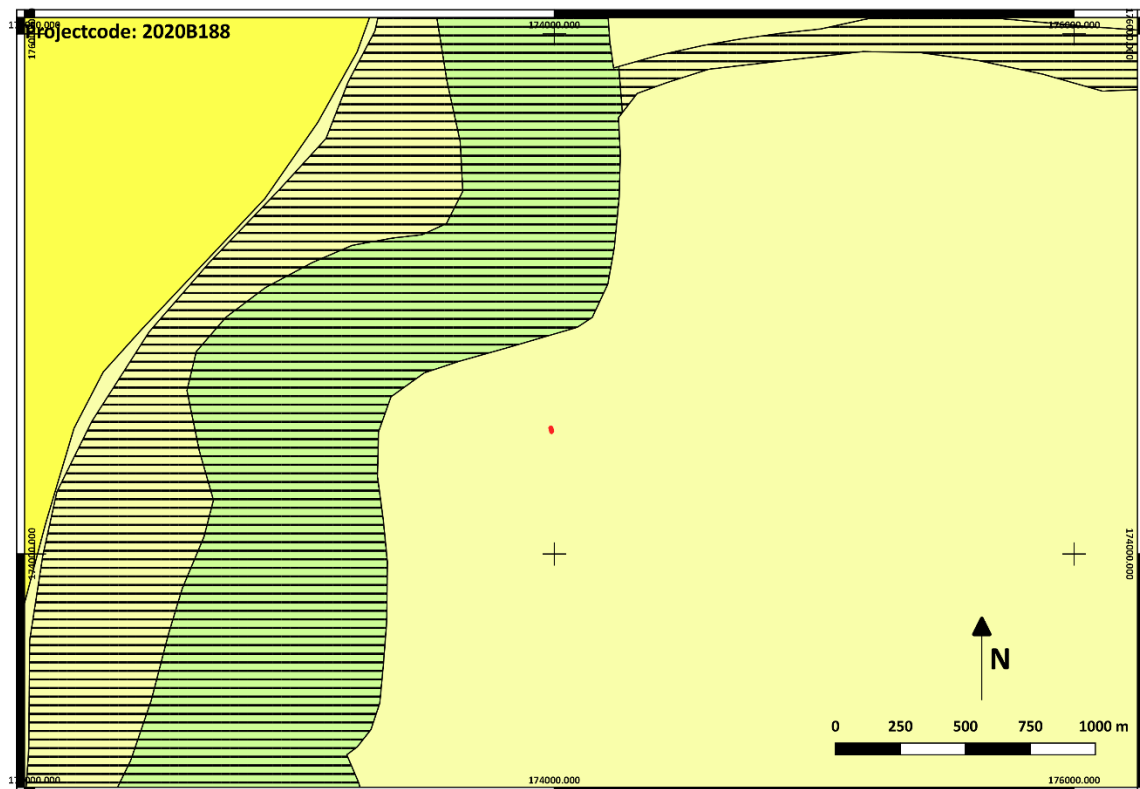
Volgens de tertiair geologische kaart bestaat de ondergrond ter hoogte van het projectgebied uit de zogenaamde formatie van Brussel. Deze formatie bestaat uit bleekgrijs fijn zand, is kalkhoudend en soms fossielhoudend en bevat kiezel- en kalkzandsteenbanken.

Volgens de quartair geologische kaart bevinden er zich in het projectgebied geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. De bodem is opgebouwd uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (**ELPw**) en/of hellingsafzettingen (**HQ**) van het quartair voorkomen. Het projectgebied valt onder het profieltype 1.

Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied gekenmerkt door bodems met het type OB, dit zijn door de mens gewijzigde of vernietigde bodemprofielen. Concreet betekent het hier bebouwde gronden.

Figuur 10: Projectgebied (rode stip) op tertiair geologische kaart²

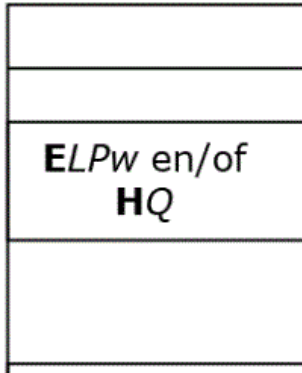

Figuur 11: Projectgebied (rode stip) op quartair geologische kaart³

² <https://www.dov.vlaanderen.be>

³ <https://www.dov.vlaanderen.be>

1

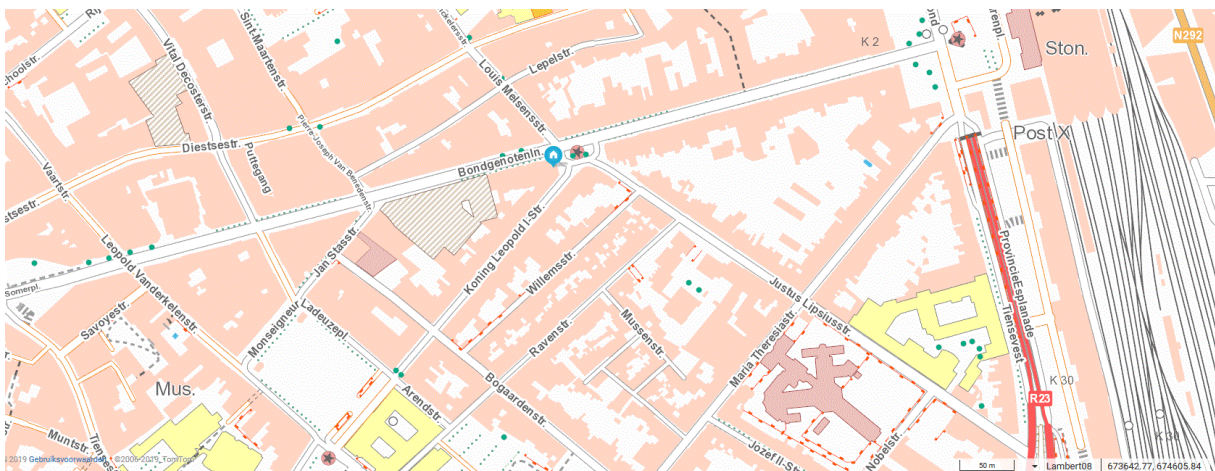

ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

Figuur 12: Legende profieltype 1

3.2. Topografie

Figuur 13: Omgeving projectgebied op de topografische kaart van het NGI (Bron: AGIV)

Het projectgebied bevindt zich in het historische stadscentrum van Leuven tussen de eerste en tweede stadsomwalling. Meer bepaald vormt het projectgebied het hoekperceel gelegen aan het plein ter hoogte van het kruispunt tussen de Bondgenotenlaan, de Koning Leopold I-straat en de Justus Lipsiusstraat. Het terrein heeft een trapezium-vorm en is haaks op de Bondgenotenlaan georiënteerd. De Bondgenotenlaan vormt de hoofdas van de 19de-eeuwse wijk in de omgeving van het station. Zij vormt een rechtlijnige verbinding tussen het Rector De Somerplein en het Martelarenplein. De Bondgenotenlaan is de eerste straat die gerealiseerd werd binnen het geheel der straten die in het oostelijke stadsontwikkelingsgebied tussen de Diestsestraat en de Tienesestraat rastervormig werden aangelegd volgens het in 1839 goedgekeurde rooilijnenplan van toenmalig stadsarchitect F. H. Laenen. De totstandkoming van deze laan gebeurde fasegewijs.

Met de aanleg van de "Statiestraat" wilde de Stad - als ontdebelling van de smalle en bochtige Diestsestraat - een brede, snelle en waardige verbinding creëren tussen het aan de periferie nieuw ingeplante station (1839) en de bebouwde historische binnenstad. In het aanvankelijke project dat vanaf 1843 werd gerealiseerd, werd deze verbinding mogelijk gemaakt door het 16 meter brede, rechtlijnige straattracé in een knik via de Schoonzichtstraat (huidige Jan Stasstraat) te laten aansluiten op de pas geurbaniseerde zone van de Volksplaats (huidig Mgr. Ladeuzeplein) en de Graanmarkt (huidig Herbert Hooverplein). Halverwege dit traject werd het initieel geplande ruime en rechthoekige "Brabantplein" echter uit kostenbesparende overwegingen in de jaren 1850 gereduceerd tot een louter pleinvormige verbreding ten zuiden van de Statiestraat, overhoeks aangesloten op de Justus Lipsiusstraat en de Koning Leopold I-straat. De nieuwe invalsa werd door de Stad zelf ontsloten: in 1844 was het wegdek, dat slechts over een breedte van 5 meter werd gekasseid, reeds opengesteld. De bebouwing daarentegen kwam slechts traag op gang: de enkel strookgewijze onteigening van de terreinen door de Stad bemoeilijkten naderhand immers een vlote verkoop van percelen of kavels door eigenaars. In 1862 besloot het Stadsbestuur de Statiestraat door te trekken tot de Grote Markt. Directe aanleiding hiertoe vormde de geplande grondige verbouwing zoniet de nieuwbouw van de bekende "Frascati"-schouwburg, gelegen ter hoogte van de huidige Leopold Vanderkelenstraat en eigendom van de familie Cordemans. Eerder dan financieel tussen te komen, overwoog de Stad zelf een nieuwe schouwburg op te richten. Bijkomend oordeelde ze dat, binnen het kader van de stadsverfraaiing, met het doortrekken van de Statiestraat nu vanuit het "Stationsplein" een wijd peerperspectief gecreëerd kon worden op het stadhuis. Met de eigenlijke uitvoering werd Laenens' opvolger, stadsarchitect E. Lavergne belast. In tegenstelling tot deze eerste aanlegfase die nog een ingreep betrof in een quasi onbebouwd stadsgedeelte, impliceerde het verder doortrekken van de straat echter een doorbraak in een reeds historisch gegroeid en dicht bebouwd stadsweefsel. Voor de eerste verlenging tot de "Nieuwstraat" (huidige L. Vanderkelenstraat) ging de Stad vanaf 1863 over tot onteigening en aankoop van gehele terreinen, sloop van de huizen en verkoop van de percelen. Een gedeelte van de Bogaardenstraat tussen de J. Stasstraat en de Diestsestraat dienden hiervoor echter te worden gesupprimeerd en de Lepelstraat ingekort. In 1867 was deze doorsteek geëffend en verhard en werd de schouwburg ingehuldigd. Voor de laatste fase, het doortrekken van de straat tot de Grote Markt tussen 1869 en 1875, gaf de Stad – omwille van de hoge onteigeningskosten – de hele onderneming in concessie aan de familie Cordemans, die hier al nagenoeg de helft van de terreinen in eigen bezit had. Voor de omringende wegenis en bebouwing had deze ingreep echter als gevolg: de verbreding van de L. Vanderkelenstraat, van de Savoyestraat en van een gedeelte van de Tiensestraat, een rooijncorrectie voor het Margarethaplein en de sloop van het vroegere, 18de-eeuwse Brouwershuis. De nieuwe, nagenoeg 1 km lange invalsa had een uitgesproken burgerlijk en voornaam

karakter, volgens oude prentkaarten getypeerd door een afwisseling van statige enkelhuizen en ruimere herenwoningen, sporadische concentratie van luxedetailhandel naast horecazaken en, als dominant gegeven, de quasi vrijstaande en imponerende schouwburg. Het straatbeeld vertoonde een vrij uniforme tijdstyperende scenografie, gekarakteriseerd door de reeksen bepleisterde lijstgevels met neoclassicistisch uitzicht, waarbinnen een ruime variatie aan opbouw en decor.

In augustus 1914 werd de Statiestraat nagenoeg volledig in de as gelegd: de meeste huizen waren geteisterd of totaal verwoest: slechts 1/6de van het totale aantal panden bleef bewaard. De wederopbouw, die in een relatief snel tempo en onder de strikte beoordeling van het "Raadgevend Komiteit voor Stedenschoon" verliep, resulteerde in homogene straatwanden getypeerd door een geïndividualiseerde opeenvolging van historiserende architectuur: het nieuwe straatbeeld moest symbool staan voor de triomfantelijke heropleving na de oorlogsverwoestingen. Van deze wederopbouw zou tevens gebruik gemaakt worden om de Statiestraat in zijn esthetisch-stedenbouwkundige en verkeerstechnische context te herplaatsen: het reeds sinds het einde van de 19de eeuw sterk omstreden vergezicht op het stadhuis – een gevolg van de vroegere doorsteek tot de Grote Markt – diende afgeschermd te worden. Hiervoor werd de Statiestraat in haar laatste verlengstuk trechtersvormig verruimd, werden de terreinen onteigend en te koop gesteld en werd de bestaande wegenis ontdubbeld voor de centrale inplanting van een "schermblok", dat echter nooit werd gerealiseerd. In de plaats kwam er een pleinvormige aanplanting en werd deze zone omgedoopt tot "Maarschalk Fochplein", vandaag Rector De Somerplein. Na de oorlogsgebeurtenissen kreeg de Statiestraat de nieuwe benaming "Laan der Verbondenen", of heden "Bondgenotenlaan".

De huidige bebouwing weerspiegelt treffend dit bovengeschetste bouwverloop. Als vrijwel enige vooroorlogse relict, vertegenwoordigen thans een achttiental panden de nog oorspronkelijke 19de-eeuwse basisbebouwing van deze straat. Doorgaans drie tot vier bouwlagen hoog en variërend van twee tot vier traveeën, onderscheiden deze huizen zich in het straatbeeld door hun neoclassicistisch voorkomen, qua opstand gaande van een sobere uitwerking tot een meer verrijkte opbouw of geveldecoratie, naast een eclectische vormgeving met predominante neoclassicistische inslag. Hiernaast illustreren een aantal vrij markante panden uit de eindjaren 19de-beginjaren 20ste eeuw ook de diversiteit binnen de eclectische stijl en neostijlen.

Beeldbepalend en nog dominant aanwezig is alleszins de historiserende wederopbouwarchitectuur, daterend van na de teisteringen door Wereldoorlog I. Deze bebouwing is samengesteld uit winkel-/woonhuizen, doorgaans van het breedhuistype en veelal in combinatie met een topconstructie die in feite als scherm fungeert voor de langsgerichte nok van het zadel- of mansardedak - als reminiscentie aan het vroegere diephuis -, en waarin het dakvenster is opgenomen. Naast een aantal markante ruimere panden tellen de huizen overwegend drie bouwlagen en twee of drie traveeën, waarvan de

meesten nog op de doorgaans gevelbreed opengewerkte begane grond hun oorspronkelijke omlijsting tot op heden behielden. Deze huizen in zogenaamde "wederopbouwstijl" zijn gekenmerkt door een eclectische gevelarchitectuur, geïnspireerd op de regionale bouwstijlen, met integratie van eigentijdse of geïnterpreteerde bouwelementen. Typerend is het traditiegetrouwe gebruik van bak- en witte natuursteen en/of blauwe hardsteen. Naargelang van de overname of benadering van bouwschema's of elementen uit historische stijlen kunnen deze gevels een neogotische, neotraditionele, neobarokke etc... inslag vertonen, of ook getuigen van een meer eigentijdse vormgeving.

Verder wordt het beeld van de Bondgenotenlaan ook bepaald door de meer monumentale inplanting van appartementsgebouwen met handelsfunctie op de begane grond, daterend van na de oorlogsteisteringen van Wereldoorlog II en voornamelijk geconcentreerd aan het begin en -uiteinde van de straat, en in de omgeving van de schouwburg. De toenemende handelsfunctie die zich voornamelijk na de eerste wereldoorlog in het straatbeeld manifesteerde in het grote aantal gelijkvloerse winkel- en handelspuien, uitte zich de laatste decennia bijkomend in een schaalvergroten inplanting van grootwarenhuizen en de winkelgalerij "Super City" (met inclusief 7 bioscoopzalen).⁴

De Justus Lipsiusstraat is een rechtlijnige straat die van de Bondgenotenlaan naar de Tiensevest loopt en een onderdeel vormt van het geheel der straten die in het oostelijke stadsontwikkelingsgebied tussen de Diestsestraat en de Tiensestraat rastervormig werden aangelegd volgens het in 1839 goedgekeurde rooilijnenplan van toenmalig stadsarchitect F. H. Laenen.

Vóór deze urbanisatie, waarbij vanaf 1843 de "Statiestraat" of Bondgenotenlaan werd aangelegd als een rechtstreekse verbindingssas tussen station en centrum, vormde de Justus Lipsiusstraat samen met de tegenoverliggende Louis Melsensstraat één doorlopende straat. Al in de 13de-14de eeuw werd zij geciteerd als "Domledigheid", omdat deze weg een toen nog braakliggend terrein doorkruiste en leidde naar de in 1316 gebouwde Sint-Katelijnekapel, ter hoogte van de hoek met de Ravenstraat, waardoor de straat ook gekend was onder de benaming "Sinte-Katelyn-Keiberg". Haar latere benaming "Lieve-Vrouw-Broeders straat" verwijst naar het op dezelfde site in 1615 gebouwde klooster van de geschoeide karmelieten of "Onze-Lieve-Vrouwe-broeders", waarin de bovengenoemde kapel werd geïncorporeerd.

De aanleg en ontsluiting van de huidige Justus Lipsiusstraat situeert zich in de periode 1850-1875: hierbij werd het tracé van de bestaande vroegere wegnis in de eerste straathelft - tot de kruising met de Maria-Theresiastraat - grotendeels behouden, zij het in een gecorrigeerde en verbrede versie. Dit hield onder meer in: de onteigening en aankoop door de Stad van diverse terreinen voor de aanleg van

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/8151>

de pleinvormige verbreding aan de Bondgenotenlaan (1851-1858) en de straataansluiting hierop, met hoekafronding ter hoogte van het huidige nr. 2 (1870); de sloop van de bestaande huizenrijen tussen de Statiestraat en de Willemsstraat (1866), van de ertegenover liggende bebouwing (1870) en van het huizenblok tussen Willems- en Ravenstraat (1874). De aanleg van de tweede straathelft werd gerealiseerd in afwijking van het vroegere tracé, met aansluiting op de Tiensevest vanaf 1872. Vanaf 1864-1866 werd deze nieuwe verkeersader genivelleerd, bestraat en bebouwd. De oude naamgeving werd vervangen door de huidige, naar de bekende humanist, latinist en historicus Justus Lipsius (Overijse 1545 - Leuven 1606), vanaf 1592 professor aan de Leuvense universiteit.

De oorspronkelijke scenografie is heden nog vertegenwoordigd door kleine en middelgrote burgerwoningen die de basisbebouwing uitmaken en opgetrokken werden in neoclassicistische stijl, in de jaren 1860-1870. Volgens de bouwvergunningen overwegend met enkelhuisopstand, twee of drie bouwlagen en dito traveeën onder zadelbedaking, waaronder een aantal werden opgetrokken met ruimere afmetingen of gekoppeld als één ensemble. In oorsprong zijn het bepleisterde en beschilderde lijstgevels met verwerking van arduin voor het lijstwerk en de plinten of sokkels met keldergaten. Zij vertonen een karakteristieke opstand met als voornaamste kenmerken een in hoogte verkleinende ordonnantie, getoogde of rechthoekige deuren en vensters, laatstgenoemde zijn soms voorzien van afgeronde bovenhoeken en op de bovenverdiepingen meestal gevat in een geprofileerde, geriemde of vlakke omlijsting met siersluitsteen en centraal gemarkeerd door een balkon. Typerend is verder de kordongeleiding als duidelijke scheiding tussen beneden- en bovenbouw of, door het doortrekken van de lekdrempels, als accentuering van de registers, naast ook sporadisch een rijkere uitwerking door toepassing van imitatiebanden op de begane grond of een decor met spiegels. Als gevelbeëindiging tenslotte, een klassieke houten kroonlijst.⁵

De Koning Leopold I-straat is een vrij brede, rechtlijnige straat die het Monseigneur Ladeuzeplein met de Bondgenotenlaan verbindt en gekruist wordt door de Bogaardenstraat. Zij vormt een onderdeel van het geheel der straten die in het oostelijke stadsontwikkelingsgebied tussen de Diestsestraat en de Tiensestraat rastervormig werden aangelegd volgens het in 1839 goedgekeurde rooilijnenplan van toenmalig stadsarchitect F. H. Laenen.

De straat werd aangelegd in 1850-1851 en was aanvankelijk ten oosten geopend voor de aanleg van de Guldensleutelstraat: een geplande dwarsstraat tussen Bondgenotenlaan en Willemsstraat, die reeds ten dele getrokken was in 1848 en verlengd in 1851, doch gesupprimeerd werd in 1855 ingevolge de door stadsarchitect E. Lavergne doorgevoerde wijzigingen aan Laenens' rooilijnenplan. Met de aansluiting in 1871 op de pleinvormige verbreding aan de Bondgenotenlaan - het "Brabantplein"

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/8153>

(1851-1858), dat slechts ten dele werd gerealiseerd -, stond de Leopoldstraat nu in verbinding met de Bondgenotenlaan en de Justus Lipsiusstraat.

Van bij de aanleg fungeerde de Koning Leopold I-straat als een uitgesproken residentiële straat, hoofdzakelijk betrokken door notabelen die hier veelal middelgrote tot ruime herenhuizen lieten optrekken, al of niet met incorporatie van een praktijkruimte.

Aan de vooravond van de 20ste eeuw vertoonden beide straatwanden een vrij uniform, tijdstyperend uitzicht met een opeenvolging van panden in neoclassicistische stijl, waarvan de bepleisterde lijstgevels qua decor varieerden van een meer ingehouden tot een rijkere ornamentatie. De oorlogsgebeurtenissen van augustus 1914 teisterden in grote mate de bebouwing van de Koning Leopold I-straat. Op een of twee uitzonderingen na werd voor de heropbouw van de panden niet geopteerd voor een herstel of kopiëren van het vooroorlogse uitzicht. De nieuwe naoorlogse bebouwing werd opgetrokken in zogenaamde "wederopbouwstijl", die gekenmerkt is door een eclectische gevelarchitectuur waarin bouwschema's of -elementen geïnspireerd zijn op regionale historische bouwstijlen, met integratie van eigentijdse of geïnterpreteerde bouwelementen. Typerend is bovendien het traditiegetrouw gebruik van baksteen en witte natuursteen en/of blauwe hardsteen, naast in deze zone in mindere mate ook een verwerking van similisteen. Hiernaast kregen een aantal panden een meer uitgesproken eigentijdse vormgeving, aanleunend bij de art nouveau of art deco.

Spijts inmiddels punctueel onderbroken door nieuwe bouw met soms schaalverhogend of -verbredend effect, illustreren de straatwanden treffend het bovengeschetste bouwverloop van de straat, die overigens tot op vandaag haar burgerlijke woonkarakter nog in grote mate heeft behouden. De vooroorlogse bebouwing is nog vertegenwoordigd door een summier aantal markante burger- en herenhuizen. Dominant aanwezig is de wederopbouwarchitectuur die, niettegenstaande de onderling stilistisch gediversifieerde vormgeving en de wisselende gevelbreedten en -hoogten van de panden, een bijzonder homogeen totaalbeeld biedt en zich in dit stadskwartier bovendien onderscheidt door het kwantitatief goed bewaarde, vaak fraai gedetailleerde hout- en ijzerwerk en de veelal behouden oorspronkelijke ordonnanties.⁶

3.3. Historische, cartografische en archeologische kennis

Het ligt niet in onze bedoeling de volledige ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van de stad uit de doeken te doen. In het volgende hoofdstuk zullen de belangrijkste historische ontwikkelingen worden aangehaald met als doel een inschatting te maken van het archeologische potentieel van het projectgebied.

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/15134>

3.3.1. Korte historiek van Leuven (geschreven bronnen)

Merovingische "vicus" bezocht door Sint-Hubertus (+ 727); in 891 overwon Arnold van Carinthië de Noormannen in de nabije omgeving.

De uitbreiding van de middeleeuwse stad is in verband te brengen met volgende vier factoren: aanwezigheid, sinds de 10de eeuw, van de graven van Leuven, later hertogen van Brabant; gunstige geografische ligging op de handelsweg Brugge-Keulen gedurende de 12de en 13de eeuw; uitbreiding van de lakenweverij tijdens de 14de eeuw; in 1425 stichting van het Studium Generale door hertog Jan IV; de nieuwe instelling werd weldra bezocht door studenten en geleerden herkomstig uit de Nederlanden, het prinsbisdom Luik en het buitenland. Ontwikkeling van de stad volgens een radioconcentrisch plan, geëerbiedigd door de twee opeenvolgende omheiningen met kruisende wegen en straten, die uitlopen op een haast centrale zone, die de belangrijkste gebouwen bevat: collegiale kerk, stadhuis, markten, hallen en viskaai aan de Dijle. Stadskom van de oorsprong af ingeplant in de nabijheid van de vesting der graven van Leuven op een eilandje tussen twee Dijlearmen (waar later de kerk en het klooster der predikheren opgericht werden) op een ietwat verhoogd terrein, aanleunend tegen de zuiderheuvel: veilige ligging bij overstroming van de rivier.

De universiteit heeft haar stempel gedrukt op de verdere evolutie van de plaatselijke geschiedenis. In de 16de eeuw speelde ze een belangrijke rol in de contrareformatie (Concilie van Trente; "Augustinus" door Jansenius, 1640). Nieuwe bloeiperiode in de 17de eeuw, voortgezet in de 18de eeuw (vermenigvuldiging der colleges).

De aanleg van de vaart door Maria Theresia in 1750 droeg bij tot de vestiging en uitbreiding van een heden nog bestaande industriële zone (voornamelijk brouwerijen en molens).

De stad werd zwaar geteisterd tijdens de twee wereldoorlogen, bijzonder tussen het station en het centrum; de oude planimetrische structuren werden behouden en gedeelten van het oude stadsbeeld zijn op menige plaats bewaard.

Heden is de stad uitgegroeid buiten haar vroegere omwalling en ze ontwikkelt zich verder in buitenwijken die onder meer woningen en universiteitsgebouwen bevatten.⁷

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13578>

3.3.2. Cartografische bronnen en (lucht)fotografie

3.3.2.1. *Jacob van Deventer (1550-1565)*⁸

Figuur 14: Jacob van Deventer (1550-1565)

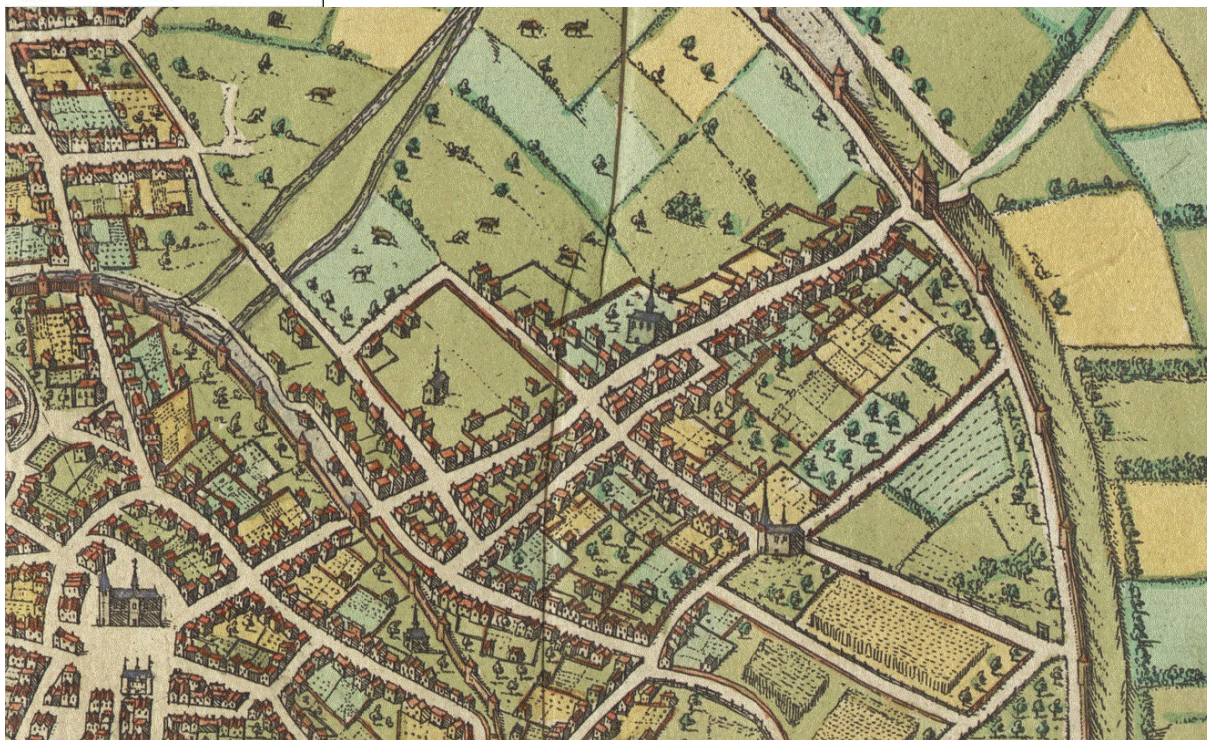
De oudste kaart waarop we informatie aantreffen omtrent de gebruiksgeschiedenis van het projectgebied dateert uit het midden van de 16de eeuw. Op de kaart van Van Deventer herkennen we de Diestsestraat en de Lepelstraat. De Justus Lipsiusstraat loopt van de Lepelstraat in zuidoostelijke richting naar de Sint-Katelijnekapel. Zowel aan de oostelijke als aan de westelijke zijde van de straat staat bebouwing weergegeven, en dit vanaf de Lepelstraat tot aan de Sint-Katelijnekapel. Verder in zuidoostelijke richting is geen bebouwing aangegeven.

Alhoewel de exacte positie van het projectgebied niet kan worden bepaald, bestaat de mogelijkheid dat er zich reeds vanaf het midden van de 16de eeuw bebouwing bevond ter hoogte van het projectgebied. In ieder geval was het zeker reeds in gebruik op dit moment.

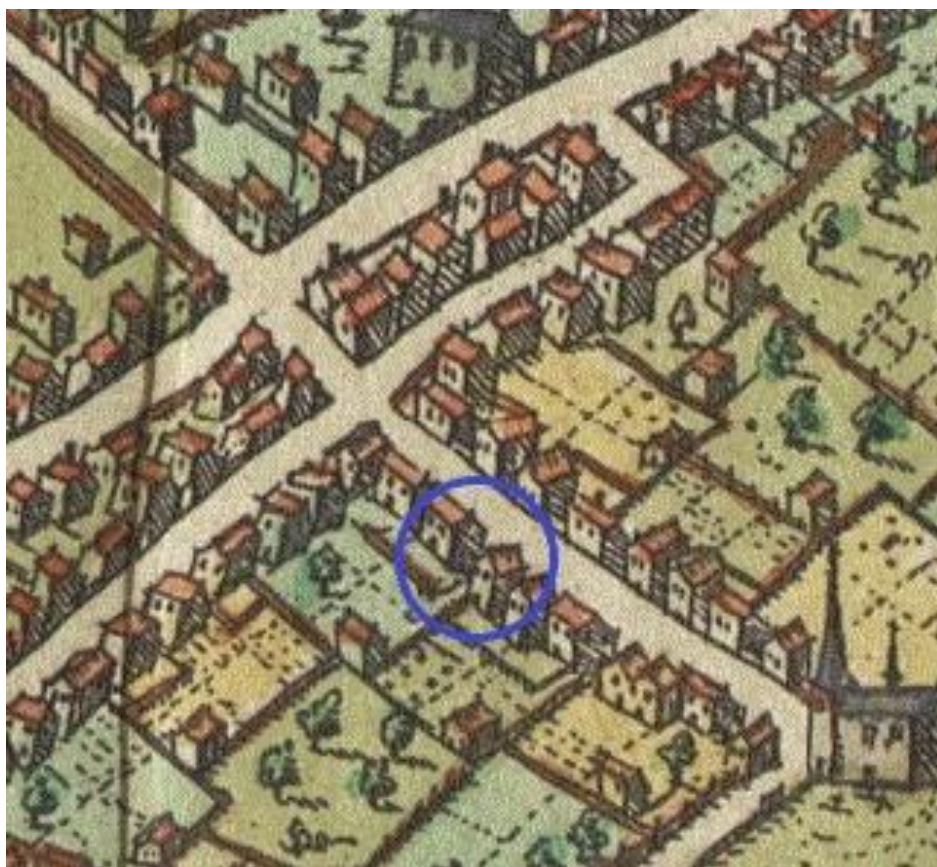
3.3.2.2. *Braun & Hogenberg, 1583*

Een gelijkaardige situatie merken we op de iets jongere kaart van Braun & Hogenberg uit het derde kwart van de 16de eeuw. Aan de westelijke zijde van de Justus Lipsiusstraat staan verschillende gebouwen aangeduid. Deze hebben alle een zadeldak en zijn of haaks op of parallel aan de straat georiënteerd. Achter de huizen staan telkens ommuurde tuinzones aangegeven met achteraan steeds een kleiner bijgebouw.

⁸ <https://uurl.kbr.be/1043830>

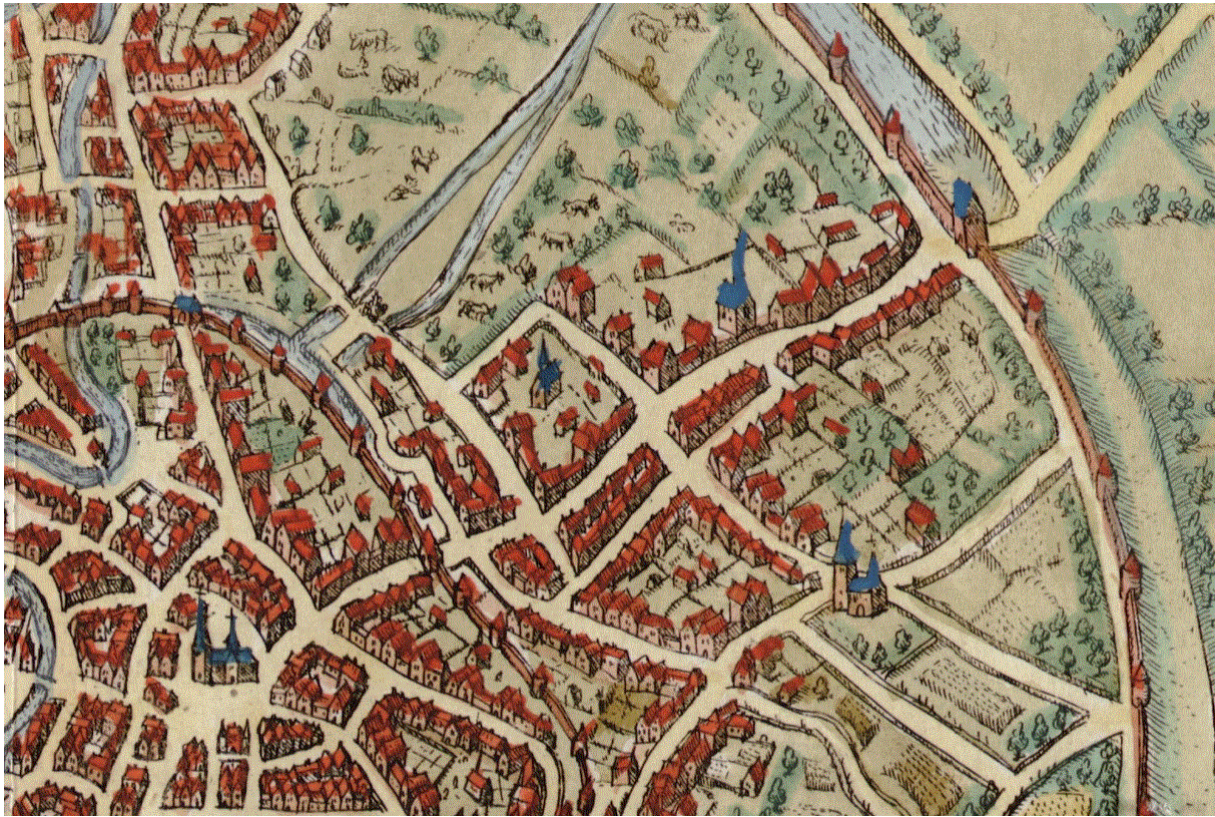
Figuur 15: Braun & Hogenberg, 1583⁹

Figuur 16: Detail met globale aanduiding van het projectgebied

⁹ <https://uurl.kbr.be/1035795>

3.3.2.3. *Blaeu, 1649*¹⁰

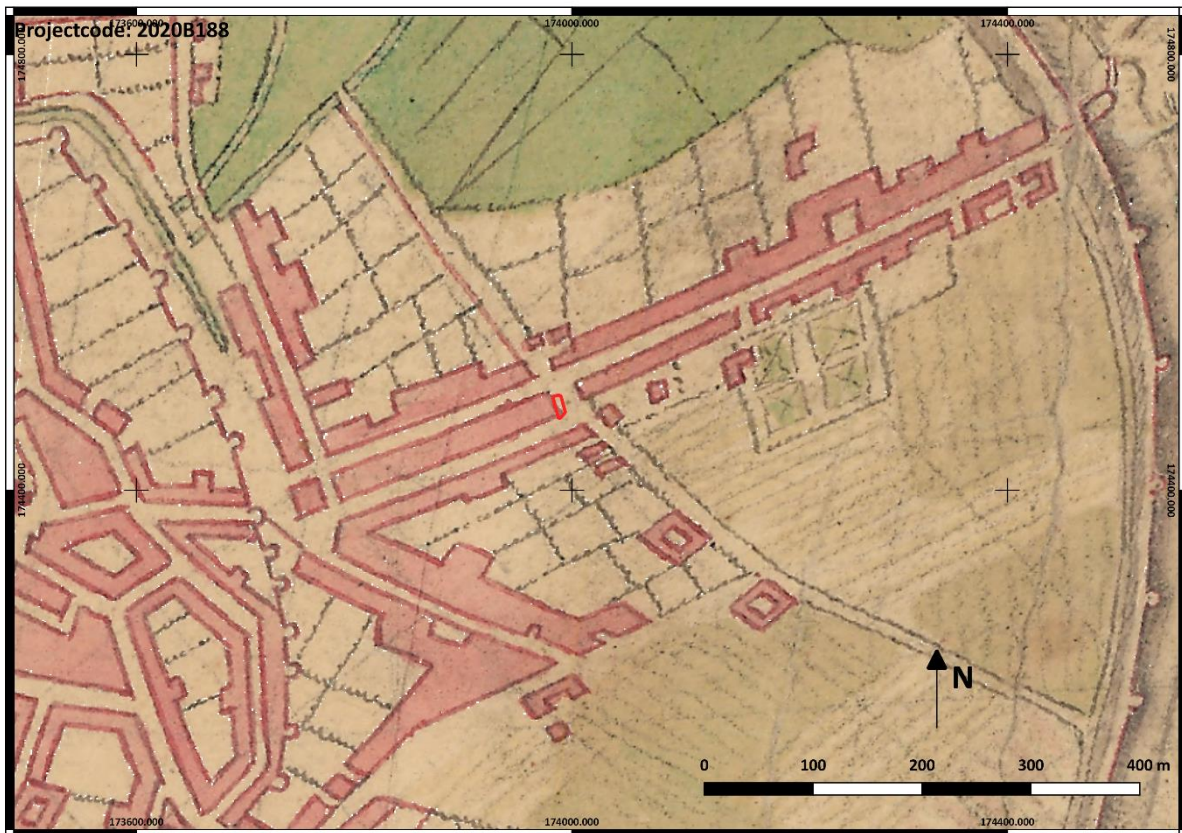

Figuur 17: Blaeu, 1649

De midden 17de eeuwse kaart van Blaeu geeft een gelijkaardige situatie weer. Er lijken zich met andere woorden geen opmerkelijke veranderingen te hebben voorgedaan. Of de woningen nog steeds dezelfde zijn, valt uiteraard te betwijfelen.

¹⁰ <https://uurl.kbr.be/1035854>

3.3.2.4. Villaret, (1745-1748)

Figuur 18: Villaret (1745-1748)

Alhoewel de kaart niet zo gedetailleerd is met betrekking tot de weergave van de aanwezige bebouwing, zien we op de kaart van Villaret uit het midden van de 18de eeuw toch een kleine afwijking ten opzichte van de oudere kaarten. De georeferentie van de kaart is niet 100% geslaagd. In werkelijkheid bevindt het projectgebied zich verder naar het zuiden. In tegenstelling tot de oudere kaarten, staat er aan de oostzijde van de Justus Lipsiusstraat geen bebouwing aangegeven. Ook de westelijke zijde is niet als volledig bebouwd aangegeven.

3.3.2.5. Ferraris, 1777

De iets jongere kaart van Ferraris toont eveneens een lichte afwijking in de georeferentie dat aan de oostzijde van de Justus Lipsiusstraat staat aangeduid. Alhoewel de bebouwing langs beide zijde van de straten niet lijkt door te lopen tot aan de verderop gelegen kapel, lijkt er zich ter hoogte van het projectgebied wel bebouwing te bevinden in de 18de eeuw.

Figuur 19: Ferraris, 1777

3.3.2.6. Kaart van Leuven, 1825¹¹

Op een kaart van Leuven uit 1825 herkennen we het oude stratenpatroon met de Justus Lipsiusstraat. De positie van het projectgebied kan omwille van de 19de eeuwse urbanistische ingrepen niet precies worden bepaald. Op de kaart zien we voornamelijk aan de westelijke zijde van de straat bebouwing. Deze lijkt geconcentreerd te zijn in twee aaneengesloten bebouwde zones.

¹¹ <https://uurl.kbr.be/1592945>

Figuur 20: Kaart van Leuven, 1825

3.3.2.7. Primitief Kadaster (1830 – 1833)¹²

Dit beeld lijkt bevestigd te worden op het Primitief Kadaster uit 1830-1833. Op de kaart zijn de afzonderlijke percelen aangeduid alsook de individuele gebouwen per perceel. Alhoewel de exacte positie van het projectgebied niet gekend is, lijkt het erop dat op basis van de percelering de huidige Bondgenotenlaan zich min of meer situeert ter hoogte van de niet bebouwde zone of ter hoogte van de meest noordelijke van de rij woningen aan de zuidzijde van de kaart. Dit zou betekenen dat zich ter hoogte van het projectgebied in de 19de eeuw een breedhuis bevond met achterliggende losstaande bijbouw of een ontdubbeld breedhuis met L-vormige aanbouw.

¹²https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=550/550_0001_000/550_0001_000_00599_000/550_0001_000_00599_000_0_0001.jp2

Figuur 21: Primitief kadaster (1830 - 1833)

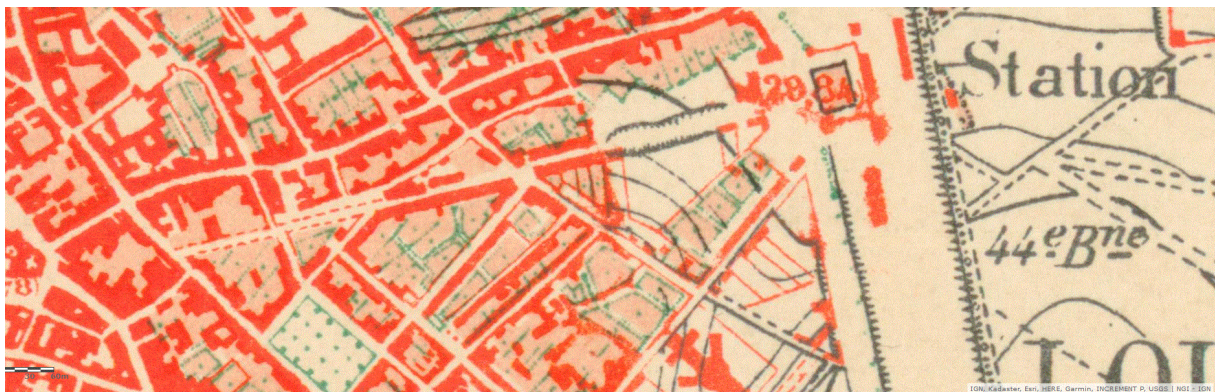
3.3.2.8. Vandermaelen (1846 – 1854)

Figuur 22: Vandermaelen (1846 - 1854)

De kaart van Vandermaelen geeft de situatie weer omstreeks de geplande urbanistische ingrepen en het ontwikkelen van de stationswijk. Het project werd gestart in 1843. Op de kaart zien we nog het geplande ontwerp met, ter hoogte van het projectgebied, het ruime en rechthoekige "Brabantplein". Dit ontwerp werd echter uit kostenbesparende overwegingen in de jaren 1850 gereduceerd tot een louter pleinvormige verbreding ten zuiden van de Statiestraat, overhoeks aangesloten op de Justus Lipsiusstraat en de Koning Leopold I-straat.

3.3.2.9. Topografische kaart NGI (1860-1873)

Figuur 23: Topografische kaart NGI (1860-1873)¹³

De topografische kaart van het NGI uit de periode 1860-1873 toont de situatie na de heraanleg van de stationswijk en het realiseren van het nieuwe wegennet. De oorspronkelijke, op de oudere kaarten aanwezige bebouwing is volledig verdwenen. Ter hoogte van het projectgebied situeert zich nu een hoekhuis.

3.3.2.10. Oorlogsschade 1914

In augustus 1914 werd de Statiestraat nagenoeg volledig in de as gelegd: de meeste huizen waren geteisterd of totaal verwoest: slechts 1/6de van het totale aantal panden bleef bewaard. Op een kaart die de in 1914 vernielde huizen weergeeft, zien we dat ook de bebouwing ter hoogte van het projectgebied niet gespaard bleef.

¹³http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?url=http://www.ngi.be/tiles/arcgis/rest/services/seamless_carto_default_3857_140/MapServer&lang=nl

 Louvain Place de Brabant et rue Léopold.

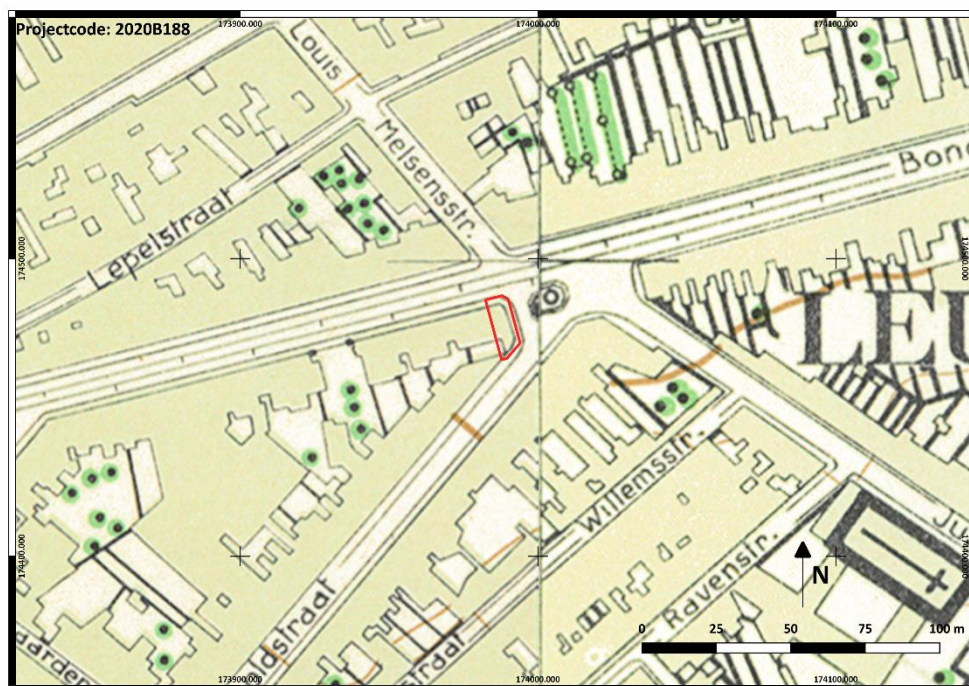

31

Figuur 26: Zicht op de vernielde bebouwing ter hoogte van het plein. Vooraan rechts het projectgebied¹⁶

3.3.2.11. Topografische kaarten Ministerie Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970)

Figuur 27: Topografische kaart MOWW (1950-1970)

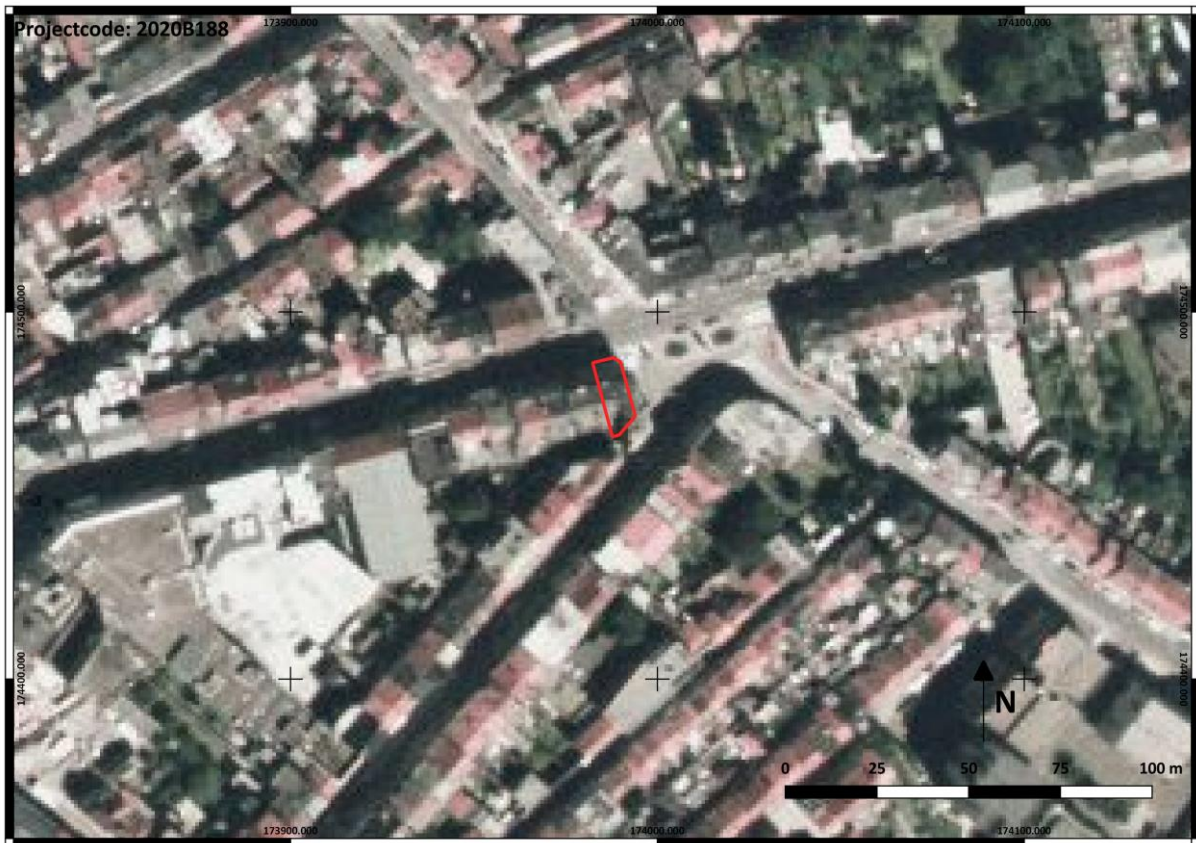
¹⁶ http://www.oorlogsdagboekleuven.be/wp-content/uploads/2014/09/Brabantplein_SAL_CollectieSprengers_Map46.jpg

In de jaren '20 van de vorige eeuw werd al snel gestart met de wederopbouw van de stad. Ter hoogte van het projectgebied verschijnt de huidige bebouwing. Aan deze situatie is sindsdien niets veranderd. Het projectgebied wordt terug volledig bebouwd zoals zichtbaar op de topografische kaart van het Ministerie voor Openbare Werken en Wederopbouw en op de verschillende 20ste eeuwse en meest recente luchtfoto.

3.3.2.12. Luchtfoto's 1971, 1979-1990, 2019

Figuur 28: Luchtfoto 1971

Figuur 29: Luchtfoto (1979-1990)

Figuur 30: Luchtfoto 2019

3.3.4. Archeologisch Leuven en centrale archeologische inventaris

De morfologie van de huidige structuur van de historische stadskern van Leuven weerspiegelt goed de ontwikkeling van de pre-stedelijke nederzetting tot een stedelijke stadskern met een eerste omwalling in de 12de en een tweede omwalling in de 14de eeuw die later werd omgevormd tot de huidige ring.

De uitbouw van de eerste stenen ringmuur met torens en poorten gebeurde in 1165. De eerste ringmuur verliep bijna cirkelvormig rond het middelpunt van de 12de-eeuwse stad. Hij was 2750 meter lang, ongeveer 1,7 meter breed en omsloot ongeveer 60 ha. De muur telde 31 waltorens, half rond uitgebouwd aan de veldzijde, half vierkantig aan de stadszijde. Op de invalswegen waren 11 poorten ingeplant: de Wolvenpoort, de Redingenpoort, de Minderbroederspoort, de Biestpoort, de Minnepoort, de Broekstraatpoort, waarvan resten werden aangetroffen tijdens rioleringswerken in 2014 in de Janseniusstraat, de Borchtpoort, de Steenpoort, de Heilige-Geestpoort, de Sint-Michielspoort en de Proefstraatpoort. Het tracé en de afmetingen van de eerste ringmuur zijn dankzij zichtbare relictten en beperkt archeologisch onderzoek zoals in het Hogeheuvelcollege deels te reconstrueren, maar de juiste ligging, de volledige opbouw van de verdwenen poorten en de juiste periode van bouwen en bouwhistoriek blijven nog steeds onduidelijk. Een volledige doorsnede van de gracht en wal werd vastgelegd bij de opgravingen bij de bouw van een bankgebouw aan de hoek van de Bondgenotenlaan en de Vital Decosterstraat en later in 1988 op het Mgr. Ladeuzeplein. De walgracht had een breedte tussen 15 en 18 m en een diepte van 3,5 tot 4 m, naargelang de topografische situatie.

Rond 1356 werd een tweede stadsomwalling aangelegd. Dit betekende bijna een zesvoudige uitbreiding van de oppervlakte binnen de muren (van 60 ha tot meer dan 410 ha). De omwalling had 8 poorten: de Naamsepoort, de Oude Brusselsepoort, de Wijngaardpoort, de Mechelsepoort, de Aarschotsepoort, de Diestsepoort waar tijdens enkele archeologische onderzoeken restanten werden geregistreerd, de Tiensepoort, de Parkpoort, met de Grote en Kleine Spuije en de bijzondere torens, de Heksentoren en de Verloren Kosttoren. Van deze tweede stadsomwalling is weinig gekend en archeologisch onderzoek kan hier nuttige informatie leveren. De wallen en grachten domineerden het uitzicht van de stad tot midden 19de eeuw. Op sommige plaatsen zijn de restanten van de aarden wal nog zichtbaar, zoals de 'Luibank' aan de Brusselsepoort en de 'Kastanjeboulevard' tussen Park- en Naamsepoort.¹⁷

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Historische stadskern van Leuven* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140040> (Geraadpleegd op 16-02-2020).

Op de centrale archeologische inventaris zijn talrijke locaties aangeduid op het grondgebied van Leuven. Het is niet onze bedoeling hier een uitgebreide opsomming te voorzien van alle aanwezige locaties. We beperken ons tot de locaties die zich in een straal van plusminus 300 meter ten opzichte van het projectgebied bevinden.

Middeleeuwen:

- **CAI833:**¹⁸ De locatie heeft betrekking op de eerste stadswal die waarschijnlijk werd opgericht tussen 1156-1161 of toch zeker tijdens de regeerperiode van Hendrik I (1190-1235). Deze bevindt zich ongeveer 300 meter ten westen van het projectgebied.¹⁹
- **CAI158771:**²⁰ De locatie heeft betrekking op de vondst van de stadsgracht die deel uitmaakte van de 12de eeuwse stadsomwalling en is gesitueerd op plusminus 300 meter ten westen van het projectgebied. Er werden geen sporen van de eerste stenen stadsmuur aangetroffen. Dit was verwacht want de stenen muur was gebouwd op een aarden wal (zie stadsmuur in het stadspark). Deze wal werd in de 18de eeuw totaal afgegraven voor de aanleg van het plein. Wel werd de gracht opgetekend: de buitenste oeverwal was steiler dan deze die aansluit op de aarden wal. Er werden ook verschillende loopniveaus vastgesteld van de Grote Gilde van de Sestich: zij gebruikten de gracht als oefenterrein.²¹
- **CAI208924:**²² Op de locatie ongeveer 300 meter ten noordwesten van het projectgebied wordt op basis van cartografische bronnen de positie van één van de stadspoorten vermoed.
- **CAI150678:**²³ Ter hoogte van de 12de eeuwse stadsomwalling werd bij verbouwwerken een laatmiddeleeuwse kruik in grijs aardewerk aangetroffen. De locatie bevindt zich plusminus 300 meter ten noordwesten van het projectgebied.²⁴
- **CAI219490:**²⁵ Tijdens een prospectie met ingreep in de bodem ter hoogte van de Bogaardenstraat werden de resten aangetroffen van een middeleeuwse akkerlaag en

¹⁸ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/833>

¹⁹ COENEGRACHTS, T., *De eerste stenen stadsmuur van Leuven*, in *Terra Incognita. Annual Review of Archaeological Master Research in Flanders (Belgium) 2010*, p. 27-42, 2010.

²⁰ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/158771>

²¹ COLEN, C. & M. DE CLERCK, *Het archeologisch onderzoek op het Mgr. Ladeuzeplein te Leuven*, in *Hona*, 24.2, p. 2-11, 1989.

²² <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/208924>

²³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/150678>

²⁴ VERBEECK, M., *Archeologische inventaris van Noordoost-Brabant. Kaartbladen 24/5-6 en 32/1-2. NGI op 1 : 25000*, onuitgegeven licentiaatsthesis KULeuven, p. 216, 1982.

²⁵ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/219490>

mogelijke perceelsgreppel. Verder enkele muurresten uit de nieuwe tijd en enkele kuilen uit de nieuwste tijd. De locatie situeert zich ongeveer 165 meter ten zuidwesten van het projectgebied.²⁶

Nieuwe Tijd:

- **CAI150670:**²⁷ De locatie heeft betrekking op het voormalige klooster van de Clarissen, gelegen op de hoek van de Bogaardenstraat en de Maria Theresiastraat. Het klooster zelf is ouder dan de 18de eeuw. Tijdens rioleringswerken werd hier een Romeinse sesterius van Keizer Antoninus Pius (138-161) aangetroffen. De locatie situeert zich op plusminus 280 meter ten zuiden van het projectgebied.²⁸
- **CAI158772:**²⁹ Op de locatie, plusminus 300 meter ten zuidwesten van het projectgebied, werd tijdens archeologisch onderzoek een bakstenen waterput met diameter van 1,84 m en een diepte van ca. 10 à 11 m gevonden. De 16de eeuwse waterput behoorde waarschijnlijk bij het Clarrissenklooster.³⁰
- **CAI150220:**³¹ Bij verbouwingswerken werd tussen twee vloerniveaus een concentratie 16de eeuws vondstenmateriaal aangetroffen. De scherven bevonden zich onder een dubbele bevloering, met een dikte van ongeveer 90 cm. Ondanks de onduidelijke stratigrafie kan het zijn dat alle vondsten ten laatste in de 16de eeuw moeten worden gedateerd.³²
- **CAI223742:**³³ Tijdens een prospectie met ingreep in de bodem in kader van een archeologienota werd naast een historische bestaande kelder, een waterput uit de nieuwe tijd gevonden. De site situeert zich ongeveer 260 meter ten noordoosten van het projectgebied.³⁴

Onbepaald:

²⁶ ACKE, B., e.a., *Nota Leuven Bondgenotenlaan 58. Verslag van Resultaten*, 2017.

²⁷ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/150670>

²⁸ VERBEECK, M., *Archeologische inventaris van Noordoost-Brabant. Kaartbladen 24/5-6 en 32/1-2. NGI op 1 : 25000*, onuitgegeven licentiaatsthesis KULEuven, p. 216, 1982.

²⁹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/158772>

³⁰ COLEN, C. & M. DE CLERCK, *Het archeologisch onderzoek op het Mgr. Ladeuzeplein te Leuven*, in *Hona*, 24.2, p. 2-11, 1989.

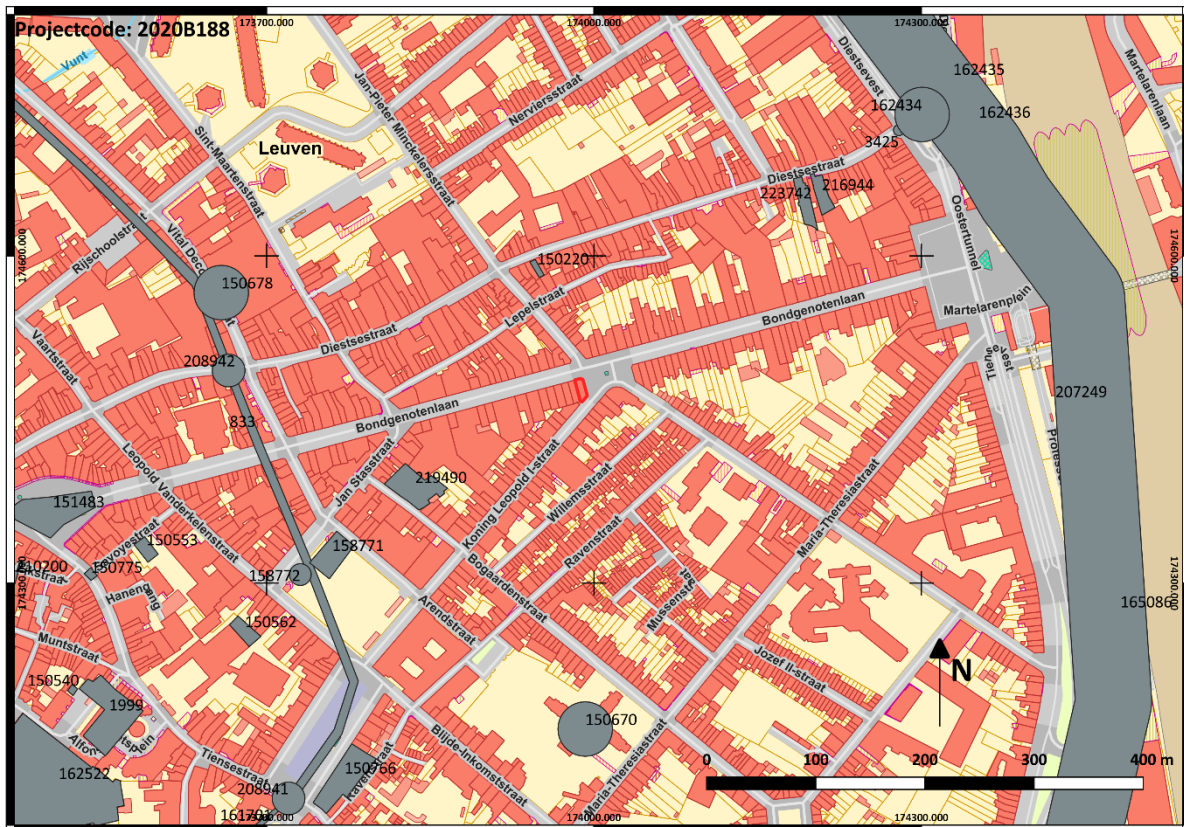
³¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/150220>

³² PROVOOST, A., *Leuven: vondstenensemble Diestsestraat*, in PROVOOST A. (ed.), *Blik op het bodemarchief van Oost-Brabant. Opgravingen en vondsten in Bierbeek, Hoegaarden, Holsbeek, Landen, Leuven, Opheydissem, Orp-le-Grand, Rotselaar en Tienen*, p. 39, 1981.

³³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/223742>

³⁴ DUPONT, L. & S. COUSIN, *Nota: Resultaten van het proefputtenonderzoek aan de Diestsestraat in Leuven*, Tienen, 2018.

- **CAI216944:**³⁵ De locatie heeft betrekking op een prospectie met ingreep in de bodem in kader van een archeologienota. Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem werden geen archeologische waarden aangesneden. De locatie situeert zich ongeveer 275 meter ten noordoosten van het projectgebied.³⁶

Figuur 31: Locaties CAI

Het projectgebied valt binnen de vastgestelde archeologische zone 'Historische stadskern van Leuven'. De stedelijke ruimte bewaart sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naar gelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland, maar hebben vaak een oude nederzettingskern die teruggaat op een oude burcht of abdij, een economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.

³⁵ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/216944>

³⁶ CLAESSEN, J., VAN GENECHTEN, PIL, N., VERBEELEN, G. & E. DIRIX, *Archeologienota Leuven – Cosmo*, in *Archebo-rapport*, 2016/056, Kortenaeken, 2017.

Het gebruik van de 19de-eeuwse kadasterkaart (gereduceerd kadaster) als bron voor het onderzoek naar de historische gelaagdheid van een stad wordt gesuggereerd omdat deze een tijdsbeeld geeft van net voor de industrialisering en omdat dit de eerste nauwkeurige versie van het kadaster is met perceelsaanduiding. De oorspronkelijke perceelsindeling van een stad is een relatief stabiel element in de plattegrond, die vaak een prestedelijke oorsprong kent. Ondanks de processen van herverdeling blijven oude bezitsgrenzen en straatpatronen toch lang zichtbaar in het stedelijke landschap. De historische stedelijke kernen zijn immense archeologische sites en behoren tot de meest uitgebreide en complexe sites ter wereld, zowel in extensie als in stratigrafie. Tegelijkertijd zijn deze sites door permanente verstedelijking en stedelijke ontwikkeling ter plaatse zwaar bedreigd.

Wat betreft de afbakening wordt er traditioneel van uitgegaan dat de aanwezige versterkingen in de eerste plaats louter defensieve structuren waren en als dusdanig infrastructuur met een zware belemmerende invloed op de stadsontwikkeling. Hieruit volgt de constructie om de stadswallen te beschouwen als grenzen aan de stadsgroei en dus als bepaling van stadsfasen. De stadswallen vormen een belangrijk onderdeel van de stedelijke identiteit en zijn als zodanig actieve componenten en bepalend voor de conceptuele stedelijke ruimte vóór de industriële periode en dus ook betekenisvol als afbakening van de complexe archeologische sites die steden zijn.

Omwille van al deze redenen wordt de grens van de archeologisch complexe en waardevolle ruimte vastgelegd op de buitenste afbakening van de stadsgracht rond de wallen en muren. De grachten bieden bovendien goede bewaringscondities voor organisch stedelijk afval. Het intekenen van de kernen gebeurde vanuit de ruimste perceelsafbakening en rekening houdende met belangrijke fysieke grenzen. Deze afbakening concentreert zich in de eerste plaats op de begrenzingen die zichtbaar zijn op de kaart, zoals stadsmuren, omwalling, stadsgrachten. Ook de open ruimtes tussen de bebouwde kern en strategische elementen zoals de rivieroever worden mee opgenomen. Op deze manier zijn we honderd procent zeker dat de afbakening van de historische stedelijke kernen in Vlaanderen dekkend is voor de volledige zone met complex stadsarcheologisch erfgoed.³⁷

3.3.5. Overige inventarissen

De huidige bebouwing binnen het projectgebied is als bouwkundig element (**ID72696**) opgenomen op de lijst van vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID35908**).³⁸ Het hoekhuis vormt een beeldbepalende hoeksluiting die volgens de bouwvergunning van 1921 oorspronkelijk resulteert uit een samenstel van twee woonpanden met respectievelijke ingang in de uiterste hoektraveeën aan beide straten.

³⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Historische stadskern van Leuven* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140040> (Geraadpleegd op 18-02-2020).

³⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/25908>

Opgetrokken met drie bouwlagen en in totaal elf traveeën onder een mansardedak en een gevelfront met predominant neo-Lodewijk XVI getint uitzicht, waarvoor het ontwerp met een licht afwijkende detaillering (voor vensterbalkons- en leuning) op naam staat van architect G. De Cock. Baksteenbouw met contrastrijke verwerking van witte natuursteen, boven een arduinen plint. Het sterk verticale gevelritme wordt aangegeven door de superpositie van geblokte pilasters in de benedenbouw en kolossale Ionische pilasters op de bovenverdiepingen. Voor een horizontaliserend effect hierbinnen zorgen de zware puilijst met aansluitend de balusterleuningen, de muurbanden, het klassieke hoofdgestel en de omlopende geajoueerde attiek. Voorts toepassing van een karakteristieke ornamentatie, onder meer voor de consoles en sluitstenen, de omlijstingen (met oren, festoenen en maskerkoppen) van de rechthoekige en getoogde bovenvensters en het halsvormige dakvenster dat de bredere hoekgevel markeert. Voor omschakeling van woon- naar winkelfunctie werd de begane grond in een recentere periode deels aangepast; mansardevensters vervangen heden de oorspronkelijke oeils-de-boeuf.³⁹

Het projectgebied bevindt zich bovendien binnen het bouwkundig geheel Bondgenotenlaan en omgeving (**ID306512**). De Bondgenotenlaan werd in de 19de eeuw aangelegd als hoofdas van de wijk grenzend aan het station en vormt een verbinding tussen het Martelarenplein en de Grote Markt. Naast de prominente stadsschouwburg, vormen statige eclectische burger- en herenhuizen de voornaamste bebouwing van de straat. Na de Eerste Wereldoorlog werden de huizen met woon- en winkelfunctie heropgebouwd in historiserende stijl. Ook enkele appartementsgebouwen op de hoek van de Bondgenotenlaan met omliggende straten, meestal als resultaat van de tweede wederopbouwcampagne, maken deel uit van het beschermde stadsgezicht.⁴⁰

De Bondgenotenlaan te Leuven is beschermd als stadsgezicht (**ID9786**). De bescherming omvat alle panden tussen het Rector De Somerplein en het Martelarenplein, met inbegrip van de beeldbepalende bebouwing in de aanzetten van de zijstraten en de pleinvormige verbredingen ter hoogte van de Stadsschouwburg en het standbeeld van Justus Lipsius.

De Bondgenotenlaan is de oudste en belangrijkste getuige van de oostelijke stadsuitbreiding, door stadsarchitect H.J. Laenen (1801-1849) ontworpen als hoofdstraat en verbindingssas tussen het station en het historische stadscentrum, aangelegd en bebouwd tussen 1843 en 1875, en tijdens de brandstichting van 25 en 26 augustus 1914 door de Duitse bezetter nagenoeg volledig in de as gelegd

³⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Hoekhuis* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72696> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁴⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Bondgenotenlaan en omgeving* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306512> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

als vergelding tegen vermeende '*franc-tireurs*'. Als illustratie van het 19de-eeuwse stedenbouwkundige denken en onlosmakelijk verbonden met de Leuvense en de Belgische politieke geschiedenis, bezit de Bondgenotenlaan als dusdanig een belangrijke historische en documentaire waarde.

Goed bewaard en voor de periode van de wederopbouw representatief en architecturaal kwalitatief ensemble, gevormd door schaarse relictten van de 19de-eeuwse neoclassicistische basisbebouwing, gecombineerd met gehelen van voornamelijk tussen 1918 en 1926 opgetrokken wederopbouwpannen in eclectische 'wederopbouwstijl', waarbij voornamelijk teruggegrepen wordt naar vormvoorbeelden uit de regionale bouwtraditie, al of niet in een geïnterpreteerde vorm of met inbreng van eigentijdse elementen. De homogeen ogende opeenvolging van onderling geïndividualiseerde gevels met al dan niet kenmerkende, variërende topconstructies, nadrukkelijk uitgewerkte registers of verticale geledingen, rijke geveldetaileringen en contrasterend traditiegetrouw materiaalgebruik, maakt van de brede en lange, met gekandelaarde beuken afgezoomde Bondgenotenlaan, een architecturaal kwalitatief en prestigieus ensemble met statige handelspannen en voorname burger- en herenhuizen. Immateriële waarde van de herinnering, verbeeld door materiële getuigen – de gespaarde 19de-eeuwse basisbebouwing naast wederopbouwpannen met de zogenaamde 'wederopbouwsteen' - die herinneren aan vernieling en groots opgezette wederopbouw, ontsproten uit nationalisme en patriottisme en verwijzend naar een rijk verleden met de bedoeling de stad als een feniks te doen herrijzen uit haar as.⁴¹

In de ruime omgeving van het projectgebied situeren zich nog tal van bouwkundige relictten. Het is niet onze bedoeling een bespreking te doen van alle bouwkundige relictten en beperken ons tot de relictten in de directe omgeving.

Ter hoogte van de Bondgenotenlaan 82-84 (**ID72694**) bevinden zich twee burgerhuizen die initieel opgetrokken waren als twee burgerwoningen met enkelhuisopstand volgens de gemeenschappelijke bouwvergunning van 1921 en het ontwerp van de Leuvense architect G. De Cock (zie de inscriptie in nummer 84-84A), met drie bouwlagen + souterrain en elk twee traveeën onder mansardebedaking. Gevelensemble in classicistisch geïnspireerde "wederopbouwstijl", met gecombineerde materiaalverwerking - blauwe hardsteen en witte natuursteen voor de benedenpartij, rode baksteen en witte natuursteen voor de bovenbouw - en een grosso modo gelijkaardige uitwerking met belijvende imitatiebanden en accentuering van de bredere venstertravee door pilasters of risaliet met hoekkettingen, Lodewijk XVI getinte balkons en doorgetrokken omlijstingen, nummer 84 met jaartal 1921 in de borstwering. Voorts gevarieerde venstervormen, typische ornamenten, dakvensters en oeils-de-boeuf. De aanpassing van de benedenbouw voor inbreng van winkelfunctie dateert in

⁴¹ <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/9786>

nummer 82 van 1964, in nummer 84 van 1973.⁴² Het bouwkundig element werd opgenomen op de lijst van vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID36033**).⁴³

Ter hoogte van de Bondgenotenlaan 78 bevindt zich een woonwinkelhuis (**ID72691**). Volgens de bouwvergunning van 1920 opgetrokken als winkel- woonhuis naar ontwerp van architect G. De Cock (zie de inscriptie op de begane grond). Verzorgd gevelfront met predominante neorégence-inslag die voornamelijk tot uiting komt in de vormgeving van de met blauwe hardsteen beklede begane grond: zie de typische venstervormen en omlijstingen, ornamenten op de hoekpilasters en de centrale sluitsteen die tevens als console fungeert voor het afgeronde balkon met decoratief ijzeren ajour. In de met witte natuursteen beklede bovenbouw, omlijste getoogde vensters en een horizontale articulatie door cordons en door het gelede hoofdstel, onder een halsvormige bekroning met voluutafwerking.⁴⁴ Het bouwkundig element werd opgenomen op de lijst van vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID40551**).⁴⁵

Ter hoogte van de Bondgenotenlaan 99-101 bevinden zich twee neoclassicistische burgerhuizen (**ID72699**). Het neoclassicistische burgerhuis Crabeels ligt ongeveer in het midden van de Bondgenotenlaan, vlakbij de kruising met de Louis Melssensstraat. De tuin grenst aan de huizen in de Lepelstraat. De woning is één van de weinige panden die na de verwoestende brand van 1914 aan de toenmalige Statiestraat overeind bleef. De woning werd in 1869 gebouwd naar ontwerp van Jean Vingeroedt en is representatief voor de neoclassicistische architectuur in Leuven.

De woning werd ontworpen als deel van twee rijhuizen die een onderdeel vormen van de oorspronkelijke basisbebouwing en volgens de bouwvergunning werden opgetrokken in 1869. Het concept betreft een gekoppeld dubbel- en enkelhuis, van drie bouwlagen en respectievelijk drie en twee traveeën, met gelijkaardige lijstgevels in neoclassicistische stijl. De oorspronkelijke ordonnantie en karakteristieke gevelornamentiek bleven het best bewaard in nummer 99 (zie de belijning door imitatiebanden beneden, de rechthoekig omlijste vensters met oren en decoratieve entablementen, het spiegeldecor en het uitgewerkte hoofdstel met tand- en kroonlijst met modillons en uitgelengde consoles). Nummer 101 vertoont heden een vereenvoudigd decor en een gewijzigde benedenbouw met sinds 1951 ingebrachte entresol.

⁴² Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerwoningen*
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72694> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁴³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/36033>

⁴⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Woonwinkelhuis*
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72691> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁴⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/40551>

De panden aan de Bondgenotenlaan 99-101 werden opgetrokken in het eerst aangelegde deel van de Statiestraat, dat vanaf 1843 gerealiseerd werd en liep van het station tot aan de voormalige Schoonzichtstraat, nu Jan Stasstraat. Al een jaar later, in 1844, werd het wegdek opengesteld; de bebouwing daarentegen kwam maar traag op gang, allicht een gevolg van de strookgewijze onteigening van de terreinen door de Stad. Op het moment van de bouwaanvraag, in 1869, waren de aanpalende percelen ter hoogte van de huidige nummers Bondgenotenlaan 97 en 103 al bebouwd. Het ontwerp van Vingeroedt, ingediend op 5 augustus 1869, werd door de Stad de volgende dag al goedgekeurd op voorwaarde dat er enkel degelijke materialen zouden gebruikt worden zoals baksteen, kalkmortel, natuurleien of zink voor de dakbedekking aan de straatzijde.

Om ongekende redenen bleef het ensemble Crabeels tussen de overige huizen in de rij gespaard van de vergeldingsacties van de Duitse bezetter. De woning Crabeels, heden Bondgenotenlaan 99, bleef nagenoeg ongewijzigd, op de kleine uitbouw aan de tuinzijde na, vermoedelijk gerealiseerd in de jaren 1950, op de plaats van een vroeger gevelbreed balkon met toegang tot de tuin.⁴⁶ Het bouwkundig element werd opgenomen op de lijst van vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID45495**).⁴⁷

Ter hoogte van de Koning Leopold I-sstraat 43-47 (**ID206766**) bevinden zich burgerhuizen ontworpen door J.-F. Piscador vergund in 1921 en ingeplant op een ten oosten scherp toelopend perceel. Het ensemble van drie woningen werd opgericht door de bekende wijnhandelaar Boon-Hecking (Vaartstraat) en ontworpen door architect J.-F. Piscador. Drie bouwlagen hoog - met in nummers 43 en 45 bijkomend een souterrain - en in totaal tien traveeën. Neotraditioneel opgevatte wederopbouwarchitectuur die als belangrijkste kenmerken een gecombineerde materiaalverwerking vertoont - rode baksteen met decoratieve metselverbanden, witte natuursteen en arduin - en een sterk horizontaliserend gevelritme door de muurbanden, waterlijsten, gestapelde registers met kruis- en kloostervensters en de aflijnende houten kroonlijsten met consoles. Nummer 43, gemarkeerd door een erkeruitbouw onder balustrade, en nummer 45 vormen - in afwijking van het ontwerp - een gespiegeld ensemble met telkens een smalle deur- en een bredere venstertravee, onder een doorlopend zadeldak met houten dakvensters. Bij het ruime nummer 47, met dubbelhuisopstand, werd de bredere eerste venstertravee opgevat als een trapgevel in licht risaliet, de deurtravee geaccentueerd door een balusterbalkon vóór een rondbogig deurvenster, en de scherpe hoek ter hoogte van de tweede bouwlaag gemarkeerd door een rotondvormige erker met balkon vóór het rondbogig deurvenster in de voorts afgeschuinde hoekpartij. Het geheel is overdekt door een

⁴⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Neoclassicistische burgerhuizen* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72699> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁴⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/45495>

mansardedak met analoge dakvensters.⁴⁸ Het bouwkundig element werd opgenomen op de lijst van vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID43705**).⁴⁹

Ter hoogte van het 'Brabantplein' (**ID72697**) bevindt zich een standbeeld van Justus Lipsius. Ter hoogte van de pleinvormige verbreding aan de Justus Lipsiusstraat en de Koning Leopold I-straat - ter plaatse van het eertijds geplande "Brabantplein" - werd, ter vervanging van een hier sinds 1890 geplaatste gietijzeren fontein, in 1909 het standbeeld opgericht van de humanist, latinist en historicus Justus Lipsius (Overijse 1547 - Leuven 1606), vanaf 1592 professor aan de Leuvense universiteit. Hoge arduinen sokkel in neoclassicistische stijl, gesigeneerd "J. JOURDAIN - SCULPTEUR" en "H. VAES. V. CRETEN - ARCHITECTES" en bronzen beeld gegoten door Felix Van Aerschodt (zie inscriptie). Het monument werd door de Belgische Staat aan de Stad geschonken naar aanleiding van de 75ste verjaardag van de heroprichting (1834-1909) van de Leuvense Katholieke Universiteit.⁵⁰ Het standbeeld is als vastgesteld relict opgenomen op de inventaris van het bouwkundig erfgoed (**ID38509**).⁵¹

Ter hoogte van de Justus Lipsiusstraat 2 (**ID72817**) bevindt zich hoekpand. Het betreft een rotondevormig opgevat hoekpand waarvoor de bouwvergunning dateert van 1922 en de sokkel uiterst rechts de inscriptie draagt: "E. GOETHALS/ Ing.-arch.-Louvain/ 1923". Beeldbepalende historiserende wederopbouwarchitectuur met complexe opbouw en een Frans geïnspireerde 18de-eeuwse vormgeving. Onderkelderd, twee bouwlagen hoog en acht traveeën tellend hoofdvolume, met uiterst links, een lagere inkompartij van één travee en eveneens twee bouwlagen: het geheel onder mansardedaken (leien) met oeils-de-boeuf. Aan de Justus Lipsiusstraat en op vooruitgeschoven bouwlijn, een aanpalend twee bouwlagen en drie traveeën tellend dienstgebouw met hoekafronding en plat dak.

Markant gevelfront met een uitgesproken verticaal en horizontaal lijnenspel en een picturale materiaalverwerking: baksteen als achtergrond voor een contrastrijke toepassing van blauwe hardsteen en witte natuursteen voor de sokkelvormende onderbouw met imitatiebanden en getraliede keldergaten, de al of niet gelijkende pilastergeleding, de cordons, muurbanden, negblokken en vensteromlijstingen. Per bouwlaag opeenvolgend rond- en schouderbogige vensters in een geprofileerde omlijsting, binnen de brede hoekrisalieten in gekoppelde ordonnantie. Op de bel-etage

⁴⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuizen ontworpen door J.-F. Piscador* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206766> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁴⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/43705>

⁵⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Standbeeld van Justus Lipsius* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72697> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁵¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/38509>

markeert een doorlopende, sierlijk uitgewerkte ijzeren balkonleuning de deurvensters; een meerledige houten kroonlijst met kraallijst lijnt het geheel af. Risalietvormige inkompartij met brede rondboogdeur met behouden ijzerwerk, gevat in een geprofileerde omlijsting en bekroond door een klassiek entablement. Het pand behield nog zijn origineel houten schrijnwerk.

Zichtbaar volumespel van de door muurbanden belijnde achtergevels en bijgebouwen, onder meer met polygonale uitbouw, en aan de Justus Lipsiusstraat met geblokte pilasterritmering en kleine steekbogige openingen, ten dele ingebracht in een latere periode.⁵² Het hoekpand is opgenomen op de lijst van het vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID45654**).⁵³

Ter hoogte van de Koning Leopold I-straat 52 bevindt zich een burgerhuis naar ontwerp van A. Stevens (**ID206769**). Het betreft een drie bouwlagen en drie traveeën tellend enkelhuis met voorgevel in een classicistisch geïnspireerde wederopbouwstijl, door architect A. Stevens ontworpen in 1920. De gevel is stijlvol opgevat, met een parement van natuursteen verwerkt met arduin, en een gevelhoge geleding door lisenen waartussen verdiepte rondbogige muuropeningen op de begane grond en rechthoekige in de bovenbouw. Opvallende accenten vormen verder de balustrades voor de benedenvensters en in de bekronende attiek, de ijzeren leuning van de Franse balkons en het uitkragende balkon in de benadrukte deurtravee, en de typische ornamenten die omlijstingen en borstweringen sieren.⁵⁴ Het burgerhuis is opgenomen op de lijst van het vastgestelde bouwkundig erfgoed (**ID34686**).⁵⁵

Ter hoogte van de Koning Leopold I-straat 48-50 bevinden zich burgerhuizen van 1922 (**ID206768**), heropgebouwd naar ontwerp van de Brusselse architect A. Roosenboom ensemble van twee burgerwoningen met diephuisstructuur en historiserende topgevels. Zie ook de inscriptie op de sokkel van nummer 48 en de cartouche met vermelding "1914-1922" in nummer 50.

Wederopbouwarchitectuur die gekenmerkt is door een uitgesproken neotraditioneel en neobarok geïnspireerde vormgeving en decor: nummer 48 werd opgevat als een trapgevel, nummer 50 is bekroond door een in- en uitgezwakte top. Beide gevels zijn opgetrokken in een traditiegetrouwe bak- en natuurstenen materialencombinatie en getypeerd door de belijnde horizontale registers met karakteristieke venstervormen. Kenmerkend zijn ook de deurpartijen, in nummer 50 plastisch

⁵² Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Hoekpand* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72817> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁵³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/45654>

⁵⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuis naar ontwerp van A. Stevens* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206769> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁵⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/34686>

uitgewerkt met een omlijsting deels van arduin.⁵⁶ Het ensemble is opgenomen op de lijst van het vastgestelde bouwkundig erfgoed (**ID34870**).⁵⁷

Ter hoogte van de Koning Leopold I-sstraat 44 bevindt zich een burgerhuis van 1874 (**ID206767**). Het betreft een ruim enkelhuis met neoclassicistische inslag, in 1874 opgetrokken naar ontwerp van architect G. Vandeput en behorend tot de basisbebouwing van de straat. Drie bouwlagen en vier traveeën onder zadeldak, met lijstgevel verwant aan de klassieke "penantengevel", bepleisterd met verwerking van arduin voor plint, lijstwerk en decor. Kenmerkend is de evenwichtige ordonnantie en de karakteristieke vormgeving met op de begane grond imitatiebanden en rechthoekige vensters met geprononceerde lekdrempels op consoltjes; in de bovenbouw gevelhoge nissen met verdiepte dito vensters in een geriemde omlijsting, op de bovenste verdieping voorzien van oren. Typerend zijn verder ook de diamantkopvormige sluitstenen, het panelendecor, het brede bel-etagebalkon met decoratief ijzeren hekwerk, en de beëindiging door een casementenfries en houten kroonlijst met klossen en tandlijst.⁵⁸ Het bouwkundig element is opgenomen op de lijst van het vastgestelde bouwkundig erfgoed (**ID35386**).⁵⁹

Ter hoogte van de Bondgenotenlaan 107 en de Louis Melsensstraat 25 bevindt zich een hoekpand (**ID72702**). Het hoekpand en belendende rijhuis werden volgens de bouwvergunning van 1922 samen opgetrokken naar ontwerp van architect A. Boelens (Brussel). Drie bouwlagen hoog en respectievelijk vijf + twee en één brede travee, onder een doorlopende zadelbedaking. De gevels, volledig bezet met witte natuursteen, refereren stilistisch aan het Franse classicisme, meer bepaald door de toepassing van een ingehouden Lodewijk XV- en XVI-vormentaal, zie de belijning door imitatiebanden, de kolossale pilasterritmering, de venstervormen en -omlijstingen, de ornamenten en de uitwerking van de ijzeren balkonleuningen. Het hoekpand, gebouwd als notariswoning en -praktijk, was oorspronkelijk enkel toegankelijk aan de Louis Melsensstraat via de ruime, huidige rondbogige koetsboogpoort: deze werd later geïncorporeerd in een stijlverwant uitbreidingspand; voorts was de begane grond enkel voorzien van vensters. In nummer 107 werd de begane grond gemoderniseerd, ter vervanging van

⁵⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuizen van 1922* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206768> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁵⁷ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/34870>

⁵⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuis van 1874* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206767> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁵⁹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/35386>

initieel een winkelpui en rechter privé-ingang.⁶⁰ Het bouwkundig element is opgenomen op de lijst van het vastgestelde bouwkundig erfgoed (**ID35776**).⁶¹

Ter hoogte van de Bondgenotenlaan 88-98 bevindt zich een ensemble van wederopbouwburgerhuizen (**ID72698**). Als één geheel ontworpen volgens de plannen van architect G. Sterckx en waarvoor de gemeenschappelijke bouwvergunning dateert van 1922. Vrij gaaf bewaard ensemble van zes wederopbouwpanen met drie bouwlagen en die, op het vier traveeën tellende hoekhuis met gelijkvloerse handelsfunctie na, werden opgetrokken als woonpanen met enkelhuisopstand, elk van drie traveeën, onder een mansardebedaking. Kant Justus Lipsiusstraat werden de panen vanaf 1924 voorzien van garages. Behalve voor de gevels nummers 92 en 98, die volledig met natuursteen zijn bekleed, werd rode baksteen aangewend in combinatie met witte natuursteen en al of niet ook blauwe hardsteen. Het geheel vormt een karakteristieke opeenvolging van varianten binnen de "wederopbouwstijl" en behield nog ten dele zijn origineel schrijnwerk.

Het afgeschuinde hoekpand nummer 88 getuigt van een geïnterpreteerde benadering van de Lodewijk XIV-stijl, die tot uiting komt in de ongelijke travee-indeling met al of niet gekoppelde spiegelbogige bovenvensters en een markerende *bow window*, verder in het horizontale en verticale lijnenspel van enerzijds de belijnende cordons, doorgetrokken lekdrempels en aflijnende geajoueerde balustrade-attiek, en anderzijds van de gevelhoge pilastergeleding en de traveebeeindigingen door barokiserende halsvormige dakvensters. Eenzelfde uitwerking werd ook aangehouden voor de eenlaagse aanbouw aan de Justus Lipsiusstraat. De gelijkvloerse verdieping werd ingericht als apotheek.

Nrs. 90 en 96 werden opgevat als eclectische pendanten in een sobere neoclassicistisch getinte stijl, met rechthoekige vensters en centrale travee-accentuering door een erker met typerende ijzeren balkonaflijning en vensterentablementen. In nr. 90 werd de begane grond aangepast en de oeils-de-boeuf gesupprimeerd.

Nummer 92 valt op door zijn stijlvol voorkomen. Vormtaal en ornamentiek verwijzen naar het type klassicerende barokgevel, met een tweeledige opbouw geleed door gesuperposeerde pilasters, gedecoreerd met régencemotieven en op de begane grond voorzien van eigentijdse kapiteelvormen, op de bovenverdiepingen in kolossaal orde en met Corinthische kapitelen. Markant is verder de halsvormige omlijsting van het dakvenster, met festoendecor, siervazen en schelpbekroning. Nummer 94 vertoont een verzorgd, neoclassicistisch geïnspireerd front met symmetrische opbouw, geblokte

⁶⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Hoekhuis* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72702> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

⁶¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/35776>

penanten, rechthoekig omlijste bovenvensters, centrale erker, halsvormige topconstructie met fronton, en karakteristieke ornamenten als schijfmotieven, festoenen en siervazen.

Nummer 98 vormt een geïnterpreteerde benadering van de Franse 18de-eeuwse vormtaal, met omlijste getoogde vensters voorzien van festoensleutels, balkons met typerend ijzerwerk en schelpvormige consoles, en rijkelijk afgewerkte topconstructie met oculus. De begane grond werd vanaf 1959 aangepast voor inbreng van winkelfunctie.⁶² Het ensemble is opgenomen op de lijst van het vastgestelde bouwkundig erfgoed (ID41628).⁶³

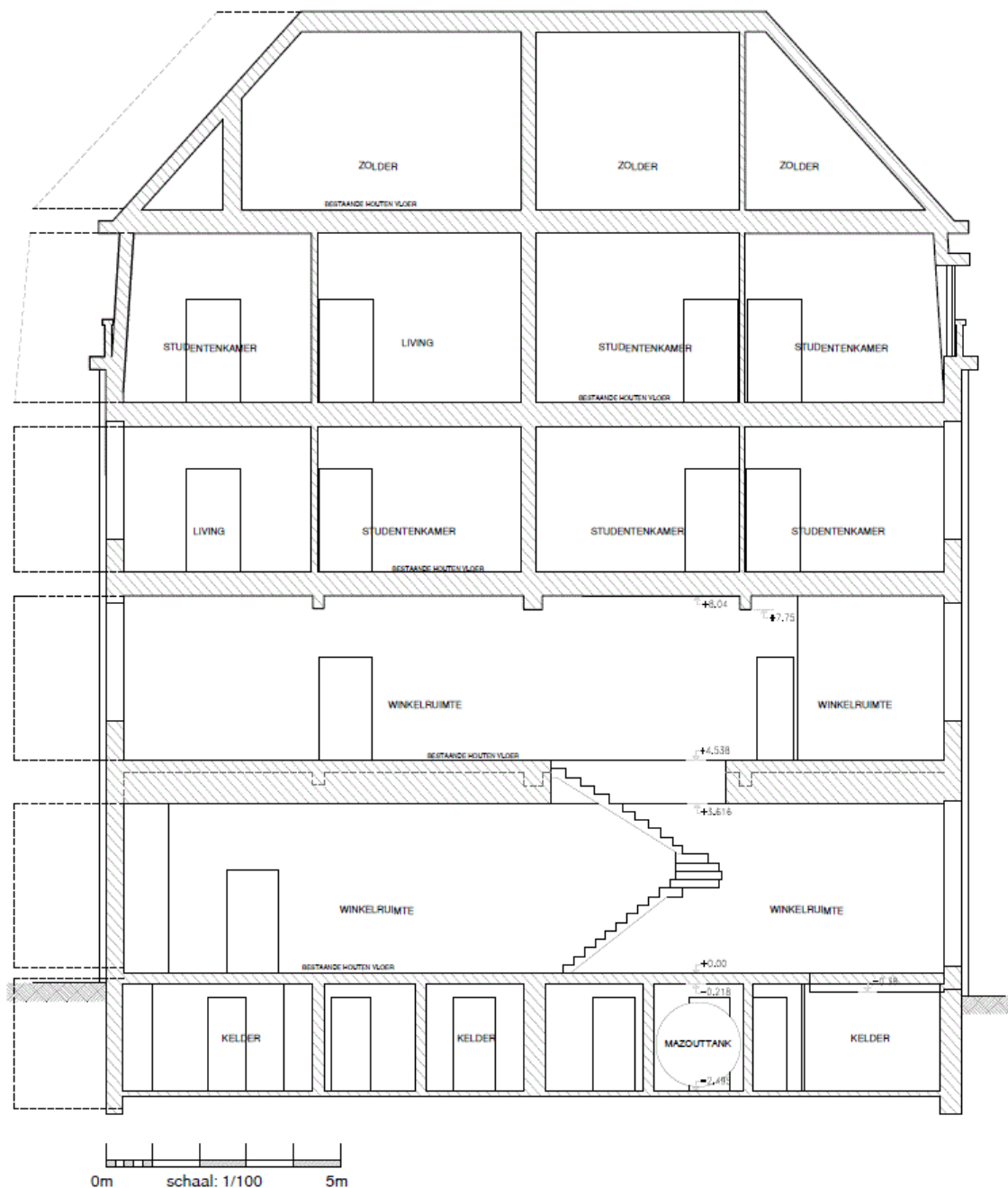
3.4. Huidig gebruik projectgebied

Figuur 32: Zicht op het projectgebied vanaf het plein

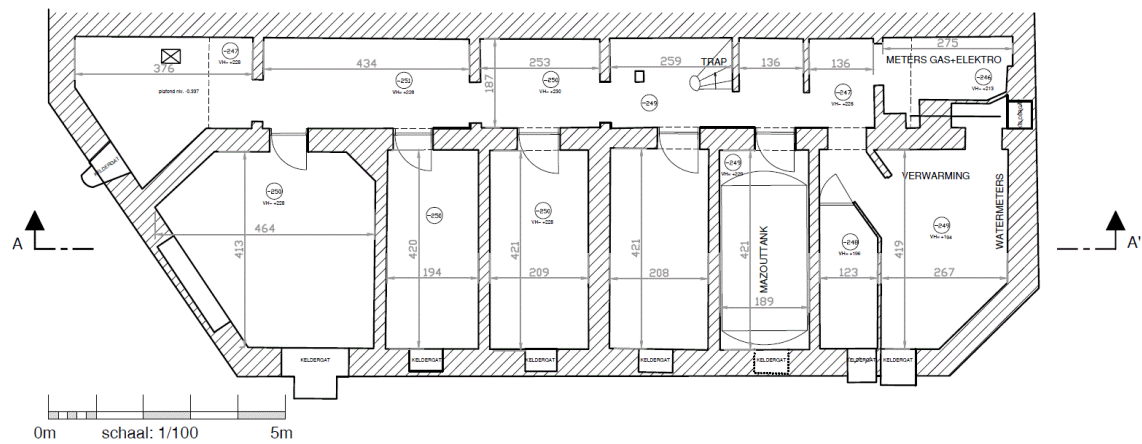
⁶² Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Ensemble van wederopbouwburgerhuizen* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72698> (Geraadpleegd op 23-02-2020)

⁶³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/41628>

Figuur 33: Bestaande snede van het gebouw

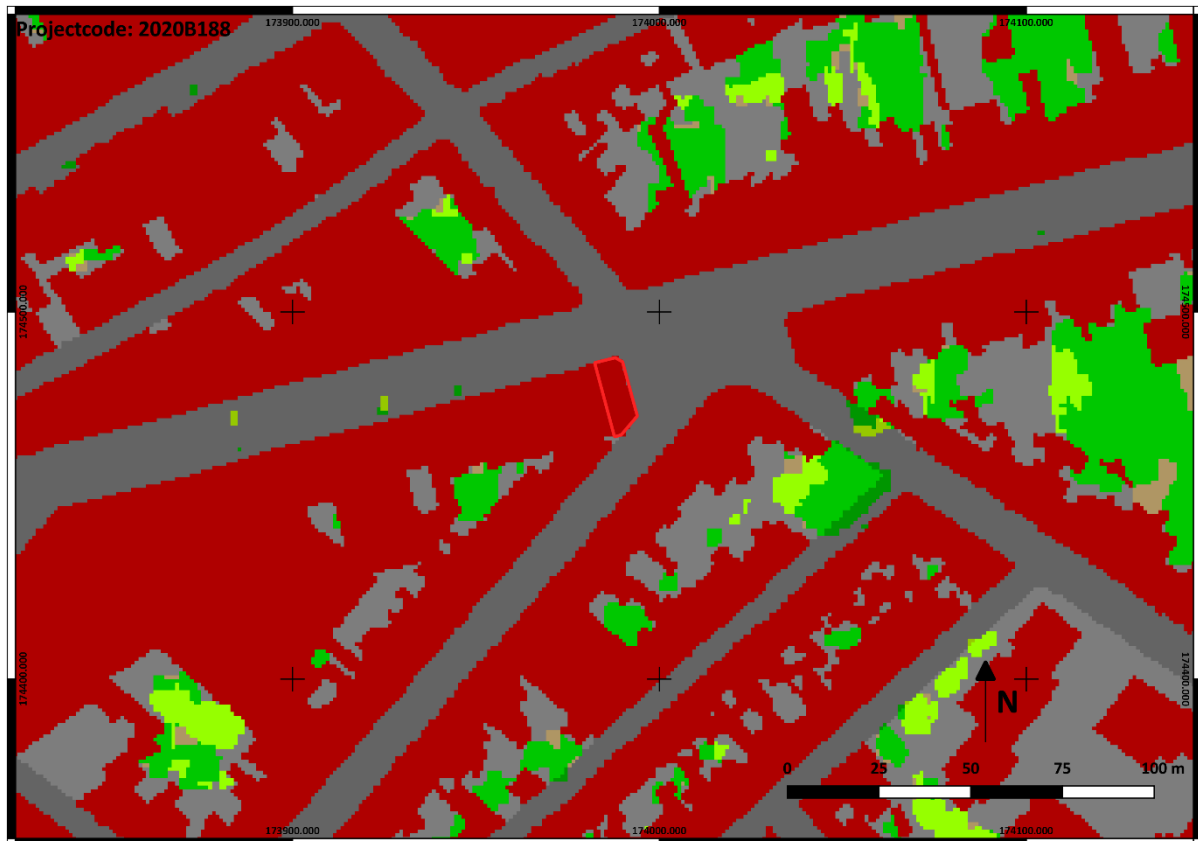
Binnen het projectgebied situeert zich heden een leegstaande winkel. De woning dateert uit de jaren '20 en is opgenomen op de inventaris van het bouwkundig erfgoed als voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur na de vernielingen aangebracht in 1914 (zie hoger). Voordien bevond zich hier een 19de eeuwse woning. De huidige bebouwing is volledig onderkelderd tot een diepte van plusminus 2,50 meter onder de bestaande houten vloer op de begane grond.

Figuur 34: Grondplan bestaande kelderruimte

Figuur 35: Foto bestaande kelder

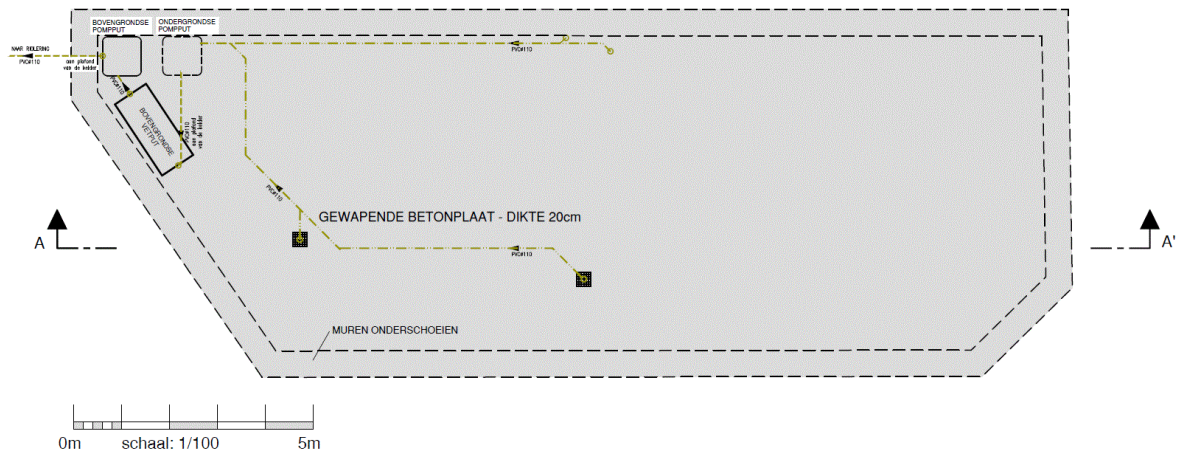

Figuur 36: Projectgebied op de bodembedekkingskaart

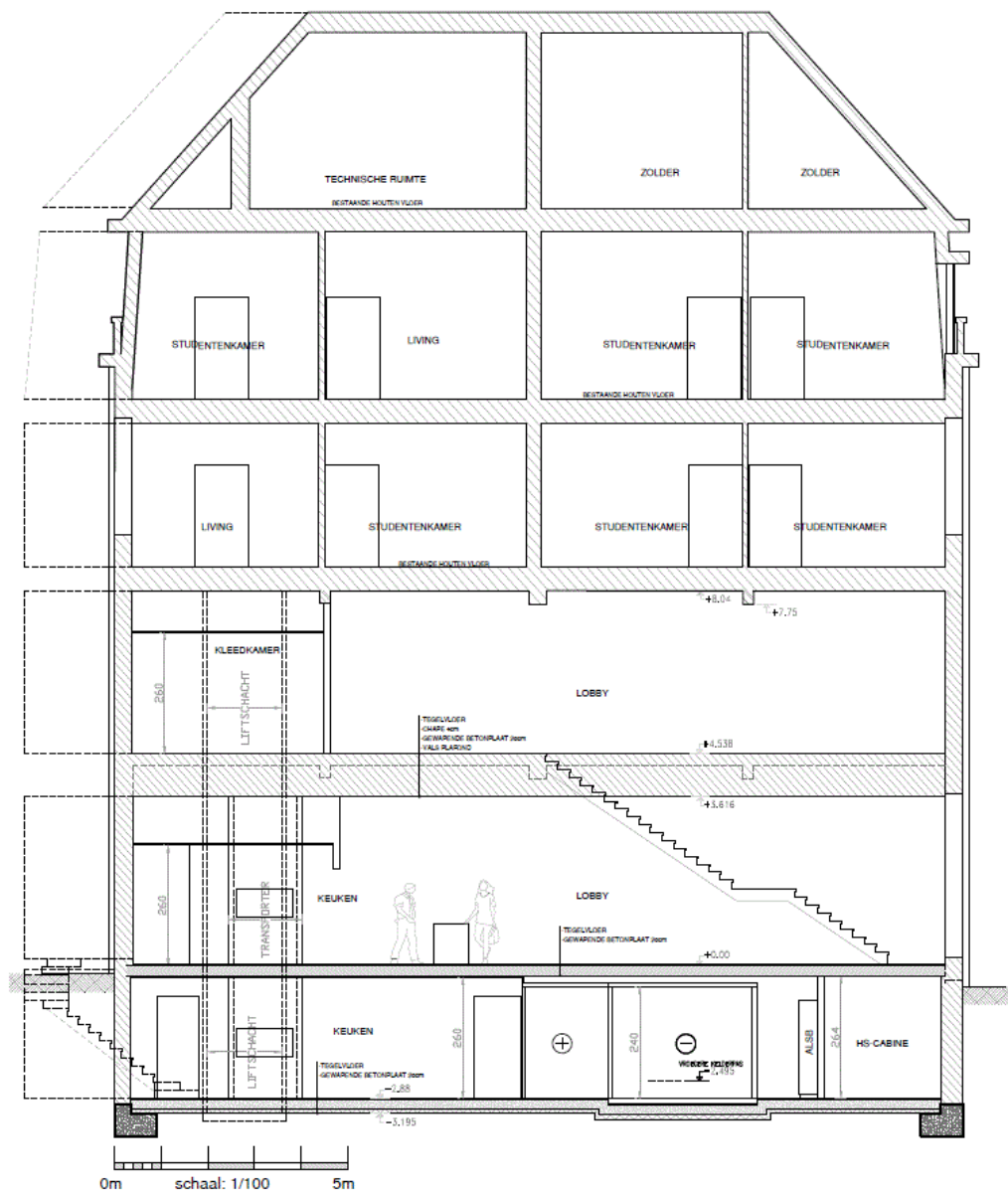
3.5. Impact geplande werken

Binnen de geplande werken wordt de winkelruimte omgevormd tot restaurant. Hiervoor dient de bestaande kelder te worden verdiept. Hierbij komt de onderzijde van de nieuwe keldervloer 70 centimeter lager te liggen ten opzichte van de bovenzijde van de bestaande huidige keldervloer. Onder de nieuwe keldervloer worden plaatselijk nutsleidingen (afvoeren) voorzien en zal een pompput worden geïnstalleerd. De bestaande funderingen worden ondergraven en onderschoeid.

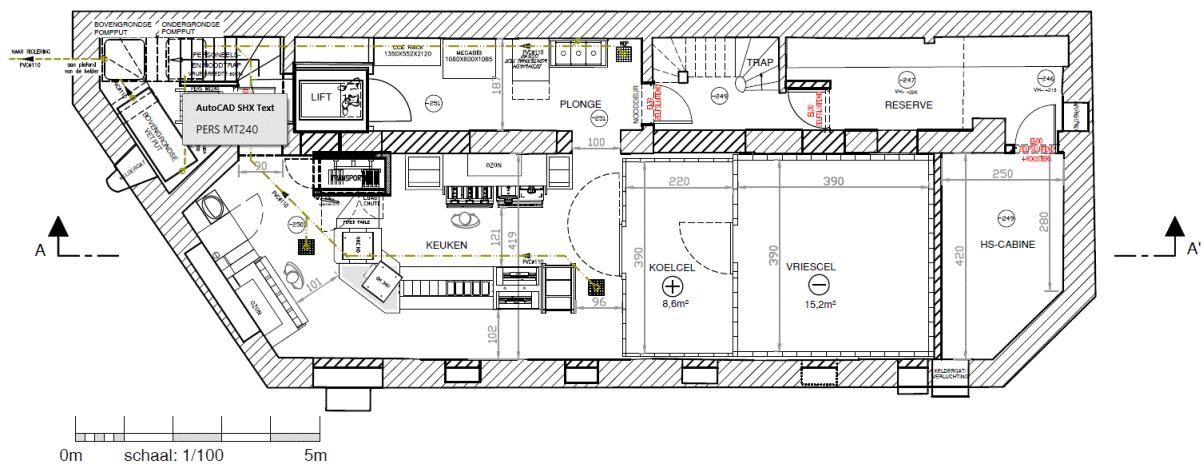
Eventueel binnen het projectgebied aanwezige archeologische resten worden verstoord over het volledige terrein tot een diepte van 70 centimeter onder de bestaande kelder. Plaatselijk, ter hoogte van de pompput en de afvoeren, zal de verstoring iets dieper gaan.

Figuur 37: Nieuw ontwerp funderingen

Figuur 38: Nieuwe toestand snede

Figuur 39: Nieuwe toestand kelder

4. Synthese bureauonderzoek en onderzoeksvragen

4.1. Synthese gespecialiseerd publiek

Op basis van de beschikbare bodemkundige, historische, cartografische en archeologische gegevens over het projectgebied en zijn omgeving kan gesteld worden dat Leuven reeds vanaf de vroege middeleeuwen bewoond was. Vanaf de volle middeleeuwen ontwikkelde zich een bruisende stad aan de Dijle. De binnenstad van Leuven werd dan ook aangeduid als archeologische zone. Archeologische vondsten uit de binnenstad en de ruimere omgeving tonen aan dat het Leuvense grondgebied ook in vroegere periodes werd gefrequenteerd. Vaak betreft het echter schaarse vondsten die slechts fragmentarisch bewaard bleven ten gevolge van de middeleeuwse en jongere bodemingrepen.

Het projectgebied zelf bevindt zich binnen de laatmiddeleeuwse stadsuitbreiding die werd gerealiseerd omstreeks het midden van de 14de eeuw. Dat het terrein in deze periode allicht nog niet in gebruik was wordt aangetoond door de geschiedenis van de huidige Justus Lipsiusstraat. In de 13de-14de eeuw stond deze nog gekend als "Domledigheid", omdat deze weg een toen nog braakliggend terrein doorkruiste en leidde naar de in 1316 gebouwde Sint-Katelijnekapel, ter hoogte van de hoek met de Ravenstraat, waardoor de straat ook gekend was onder de benaming "Sinte-Katelyn-Keiberg". Echter toont dit ook aan dat minstens een deel van het aanwezige wegennet teruggaat tot de late middeleeuwen. Sporen van mogelijke bebouwing aan de westelijke zijde van de Justus Lipsiusstraat treffen we aan vanaf het midden van de 16de eeuw. Alhoewel de beschikbare kaarten voor deze en latere periodes niet steeds even nauwkeurig zijn, kunnen we ervan uit gaan dat zich ter hoogte van het projectgebied, of in de onmiddellijke omgeving ervan reeds bebouwing aanwezig was vanaf het midden van de 16de eeuw en dit onafgebroken tot het midden van de 19de eeuw. In de 19de eeuw werden grondige wijzigingen aangebracht in het stadsbeeld door de realisatie van urbanistische

ingrepen ter hoogte van de stationswijk. Uit deze periode dateert het huidige stratennet. De bestaande bebouwing in de betrokken buurten werd gesloopt, de gronden werden onteigend. Na en tijdens de gefaseerde realisatie van het nieuwe stratennet verschijnen nieuwe bebouwing langs de straten. Zo ook ter hoogte van het projectgebied. Deze 19de eeuwse bebouwing werd echter in 1914 voor een groot deel vernield tijdens de stadsbrand ten gevolge van de Duitse inval. De huidige bebouwing binnen het projectgebied, volledig onderkelderd en op de inventaris van het bouwkundig erfgoed opgenomen hoekhuis, gaat terug tot de jaren '20 van vorige eeuw en is een mooi voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur na WOI.

De laatste jaren werden in de omgeving van het projectgebied enkele prospecties met ingreep in de bodem uitgevoerd binnen de tweede stadsuitbreiding in het kader van archeologienota's. Zo werden ter hoogte van de Diestsestraat en de Bogaardenstraat archeologische vooronderzoeken uitgevoerd. In kader van de huidige studie dient vooral vermeld te worden dat het oudste archeologische niveau, te verstaan de onverstoorde C-horizont, zich op een diepte bevond van plusminus 1,50 meter onder het bestaande maaiveld. Hieruit kunnen we concluderen dat, ondanks het feit dat er zich mogelijk reeds vanaf het midden van de 16de eeuw bebouwing binnen het terrein bevond, de kans laag is dat er binnen het projectgebied nog archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering aanwezig zijn, door de aanwezigheid van de bestaande 20ste eeuwse bebouwing met een kelder met een diepte van plusminus 2,50 meter onder het bestaande maaiveld.

Daarom raden we, gezien de aanwezige verstoringen en het hieraan gekoppelde beperkte archeologische potentieel van het projectgebied, aan dat er geen bijkomende archeologische vooronderzoeken benodigd zijn.

4.2. Onderzoeksvragen

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

De oudste historische kern van Leuven was gelegen aan de kruising van de Dijle met een aftakking van de Romeinse weg Tienen-Elwijt. De middeleeuwse stad ontwikkelde zich op het raakpunt van drie geografische gebieden: de vlakte van laag-België, de heuvelruggen van het Hageland en het Brabants leemplateau en dit in samenhang met de diep ingesneden alluviale vlakte van de waterlopen de Dijle en de Voer met de bijrivieren de Molenbeek en de Leibeek. Over de vele armen van de Dijle blijft nog onduidelijkheid bestaan of ze natuurlijk zijn of werden aangelegd. Ondanks de morfologische verscheidenheid is de stad Leuven concentrisch uitgegroeid waarbij de lage stadsgedeelten in de alluviale vlakten liggen en de hogere op de naastliggende rivierterrassen met steilere hellingen. Het hoogteverschil tussen het diepste punt van de alluviale vlakte (18,50 m TAW) en het hoogste punt aan de zuidwestzijde van de stad, gelegen op een uitloper van het Brabants plateau (43 m TAW) ter hoogte van de tweede ringmuur, bedraagt 24,50 m TAW. Het hoogste punt aan de noordoostzijde bedraagt

ter hoogte van de tweede ringmuur 61 m TAW. Aan de zuidzijde van de historische stadskern sluit de vallei van de Molenbeek aan op deze van de Dijlevallei. De vallei van de Voer komt ten zuiden van de stad aan en stroomt dan parallel met de Dijle door de stad om in het noorden ervan er mee samen te vloeien. De volledige historische stadskern van Leuven wordt op de bodemkaart aangeduid als bebouwde zone. De alluviale vlakte van de Dijle ter hoogte van Leuven bestaat uit een bovenlaag van kleiige leem en leem gronden met een dikte van ca. 5 meter. Deze liggen lokaal op een turflaag van 1 à 2 meter met een basis van een zand- en grindlaag. De rondom Leuven liggende bodems op de heuvels van het Hageland en het Brabants plateau bestaan hoofdzakelijk uit zandige leem en leembodems. Volgens historische bronnen lijkt het erop dat het projectgebied zich in de late middeleeuwen langs een weg bevond die door de velden liep naar de verderop gelegen kapel. Allicht vanaf het midden van de 16de eeuw is het projectgebied bebouwd en dit tot het tweede kwart van de 19de eeuw. Nadien onderging het stedelijke landschap in de omgeving van het projectgebied grondige wijzigingen ten gevolge van de ontwikkeling van de stationsswijk vanaf het tweede kwart van de 19de eeuw. Heden is het terrein volledig onderkelderd en is de oorspronkelijke bodemopbouw niet meer bewaard.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

Het projectgebied situeert zich tussen de eerste en tweede stadsomwalling. De in de nabijheid gelegen CAI-locaties hebben veelal betrekking op resten van één van beide omwallingen. Verder werden er nog geen opmerkelijke archeologische resten aangetroffen in de omgeving van het projectgebied.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?*

Op basis van de geraadpleegde bronnen kan besloten worden dat het projectgebied zich binnen de 14de eeuwse stadsomwalling bevindt en allicht sinds de 16de eeuw werd bebouwd. Echter onderging de omgeving van het terrein grondige wijzigingen vanaf het tweede kwart van de 19de eeuw.

De huidige situatie gaat terug tot het derde kwart van de 19de eeuw toen het terrein opnieuw werd bebouwd na de urbanistische ingrepen in de stationsomgeving. Deze bebouwing werd echter in 1914 vernield tijdens de brand ten gevolge van de Duitse inval. De huidige bebouwing is opgenomen op de lijst van het bouwkundig erfgoed en dateert uit de periode van de wederopbouw na WOI.

Onder de volledige winkelruimte bevindt zich een kelder met een diepte van plusminus 2,50 meter. Hierdoor werd het bodemarchief ter plaatse allicht volledig vernield en blijven enkel erg diepe structuren gedeeltelijk bewaard.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

De geplande werken hebben een negatieve impact op het eventueel aanwezige archeologische erfgoed binnen het volledige projectgebied. Tijdens de werken zal het bestaande kelderniveau verder worden verlaagd en worden de bestaande funderingen extra onderschoeid.

Eventueel nog binnen het projectgebied bewaard gebleven archeologische resten zullen bijkomend worden vernield tot een diepte van plusminus 80 centimeter.

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Het huidige bronnenmateriaal levert voldoende informatie op omtrent de aard van de mogelijk aanwezige resten en de algemene tijdsperiode waaruit de resten zouden kunnen dateren. Echter kon niet worden bepaald of er zich nog resten binnen het projectgebied bevinden. Door de constructie van een diepe kelder, zijn enkel eventueel diepere structuren bewaard gebleven zoals waterputten. De kans dat deze zich net binnen het projectgebied bevinden is echter klein. Bovendien zal een eventuele context volledig ontbreken.

Omwillen van bovenstaande redenen raden we dan ook geen bijkomende onderzoeken aan. De kostprijs voor het uitvoeren van bijkomende onderzoeken weegt niet op tegen de kans dat er zich binnen het projectgebied archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering bevinden.

4.3. [Samenvatting niet gespecialiseerd publiek](#)

Sinds 1 juni 2016 is de nieuwe archeologiewetgeving van kracht. Voor de geplande verbouwingen aan de Bondgenotenlaan is een omgevingsvergunning nodig. Omdat het projectgebied gelegen is in de historische binnenstad van Leuven, die binnen de stadswallen als archeologische zone is aangeduid, werd door de dienst stedenbouw gevraagd een archeologienota op te stellen.

Voor het schrijven van een archeologienota wordt in de eerste plaats een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van online gegevens over de bodem, de geschiedenis, oude kaarten, archeologische gegevens, etc... wordt gekeken of er in het projectgebied archeologische resten aanwezig kunnen zijn, wat de waarde van deze resten is en of deze resten vernield gaan worden door de geplande werken.

Voor het hier bestudeerde projectgebied kunnen we besluiten dat er hoogstwaarschijnlijk geen archeologische resten in de grond aanwezig zijn die ons iets kunnen leren over de ontwikkeling van de bewoning binnen de laatmiddeleeuwse stadsomwalling. Alhoewel het terrein allicht reeds werd bebouwd in de 16de eeuw, blijft van deze oorspronkelijke bewoning allicht niets meer bewaard. In de 19de eeuw onderging de omgeving van het projectgebied grondige wijzigingen ten gevolge van grootschalige urbanistische ingrepen. De oorspronkelijke bebouwing werd gesloopt. Het terrein werd in het derde kwart van de 19de eeuw terug bebouwd. Deze bebouwing werd echter in 1914 vernield bij de Duitse inval. De huidige bebouwing gaat terug tot de periode van de wederopbouw na WOI. Onder de bestaande winkel is een kelder aanwezig met een diepte van 2,5 meter. Hierdoor zullen enkel de meest diepe archeologische resten (zoals waterputten) bewaard zijn gebleven. De kans dat er zich

net binnen het terrein zulke resten bevinden is echter klein. Daarom besluiten we dat er geen bijkomende archeologische onderzoeken benodigd zijn.

5. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Op basis van het bronnenmateriaal kan besloten worden dat de kans op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering laag is.

Het terrein is gelegen binnen de laatmiddeleeuwse stadsomwalling en werd allicht reeds vanaf de 16de eeuw bebouwd. Echter blijft van deze oorspronkelijke toestand niets meer bewaard gezien de grootschalige urbanistische ingrepen in de 19de eeuw. Het projectgebied bevindt zich binnen de zone die deel uitmaakt van de stationswijk. Vanaf het derde kwart van de 19de eeuw wordt het terrein opnieuw bebouwd. Ook deze bebouwing bleef niet bewaard ten gevolge van oorlogsgeweld.

De huidige toestand van het terrein dateert uit de wederopbouwperiode na WOI. Het terrein is volledig bebouwd en over de volledige oppervlakte voorzien van een kelder met een diepte van plusminus 2,50 meter. Uit archeologische prospecties met ingreep in de bodem uitgevoerd op verschillende locaties binnen de laatmiddeleeuwse omwalling blijkt dat het diepste archeologische niveau zich op een diepte van plusminus 1,50 meter bevindt. Met andere woorden zullen door de aanwezige kelder enkel eventueel diepere archeologische structuren bewaard zijn gebleven. We denken hierbij dan bijvoorbeeld aan waterputten. Echter zal enige context van deze resten volledig verdwenen zijn en is de kans dat zich net binnen het projectgebied met een oppervlakte van nog geen 150m² zulke resten situeren erg klein.

6. Bibliografie

6.1. Online bronnen

- <https://www.dov.vlaanderen.be>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/cai>
- www.geopunt.be
- www.geo.onroenderfgoed.be
- <https://uurl.kbr.be/1043830>
- <https://uurl.kbr.be/1035795>
- <https://uurl.kbr.be/1035854>
- <https://uurl.kbr.be/1592945>
- https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=550/550_0001_000/550_0001_000_00599_000/550_0001_000_00599_000_0_0001.jp2
- http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?url=http://www.ngi.be/tiles/arcgis/rest/services/seamless_carto_default_3857_140/MapServer&lang=nl
- <https://uurl.kbr.be/1043743>
- <http://leveninleuven.be/wp-content/uploads/2012/02/Brabantplein.jpg>
- http://www.oorlogsdagboekleuven.be/wp-content/uploads/2014/09/Brabantplein_SAL_CollectieSprengers_Map46.jpg
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/8151>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/8153>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/15134>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/13578>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/25908>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9786>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/36033>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/40551>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/45495>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/43705>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/38509>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/45654>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/34686>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/34870>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/35386>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/35776>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/41628>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/833>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/158771>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/208924>

- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/150678>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/219490>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/150670>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/158772>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/150220>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/223742>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/216944>
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Historische stadskern van Leuven* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140040> (Geraadpleegd op 16-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Hoekhuis* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72696> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Bondgenotenlaan en omgeving* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306512> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerwoningen* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72694> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Woonwinkelhuis* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72691> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Neoclassicistische burgerhuizen* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72699> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuizen ontworpen door J.-F. Piscador* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206766> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Standbeeld van Justus Lipsius* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72697> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Hoekpand* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72817> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuis naar ontwerp van A. Stevens* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206769> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuizen van 1922* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206768> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Burgerhuis van 1874* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206767> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Hoekhuis* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72702> (Geraadpleegd op 23-02-2020).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Ensemble van wederopbouwburgerhuizen* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/72698> (Geraadpleegd op 23-02-2020).

6.2. Literatuur

- ACKE, B., e.a., *Nota Leuven Bondgenotenlaan 58. Verslag van Resultaten*, 2017.
- CLAESEN, J., VAN GENECHTEN, PIL, N., VERBEELEN, G. & E. DIRIX, *Archeologienota Leuven – Cossmo*, in *Archeo-rapport*, 2016/056, Kortenaken, 2017.

- COENEGRACHTS, T., *De eerste stenen stadsmuur van Leuven*, in *Terra Incognita. Annual Review of Archaeological Master Research in Flanders (Belgium) 2010*, p. 27-42, 2010.
- COLEN, C. & M. DE CLERCK, *Het archeologisch onderzoek op het Mgr. Ladeuzeplein te Leuven*, in *Hona*, 24.2, p. 2-11, 1989.
- DUPONT, L. & S. COUSIN, *Nota: Resultaten van het proefputtenonderzoek aan de Diestsestraat in Leuven*, Tienen, 2018.
- PROVOOST, A., *Leuven: vondstenensemble Diestsestraat*, in PROVOOST A. (ed.), *Blik op het bodemarchief van Oost-Brabant. Opgravingen en vondsten in Bierbeek, Hoegaarden, Holsbeek, Landen, Leuven, Opheyssse, Orp-le-Grand, Rotselaar en Tienen*, p. 39, 1981.
- VERBEECK, M., *Archeologische inventaris van Noordoost-Brabant. Kaartbladen 24/5-6 en 32/1-2. NGI op 1 : 25000*, onuitgegeven licentiaatsthesis KULeuven, p. 216, 1982.

7. Lijst figuren en bijlagen

7.1. Lijst figuren

Project code	Nr	Type	Onderwerp	Aanmaatschaal origineel	Aanmaakdatum origineel	Versie
2020B118	1	Kadasterplan	Projectgebied ten opzichte van GRB-bestand	1/10000	2020	digitaal
2020B118	2	Inplantingsplan	Bestaande inplanting kelder (Bron:	1/100	2019	Digitaal/PDF
2020B118	3	Snede	Snede bestaande toestand (Bron:	1/100	2019	Digitaal/PDF
2020B118	4	Ontwerpplan	Nieuw ontwerp snede (Bron; opdrachtgever)	1/100	2019	Digitaal/PDF
2020B118	5	Ontwerpplan	Nieuw ontwerp fundering (Bron	1/100	2019	Digitaal/PDF
2020B118	6	Ontwerpplan	Nieuw ontwerp kelder (Bron;	1/100	2019	Digitaal/PDF
2020B118	7	Hoogteplan	Projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II. (1 meter) (Bron: ©Geopunt)	onbekend	2015	digitaal
2020B118	8	Hoogteplan	Projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, detail (1 meter) (Bron:	onbekend	2015	digitaal
2020B118	9	Hoogteprofiel	Doorsnede door terrein van Noord naar Zuid (Bron: ©Geopunt)	onbekend	2015	Digitaal
2020B118	10	Tertiairgeologische kaart	Uitsnede tertiairgeologische kaart thv het projectgebied (Bron: © dov.vlaanderen).	1/50000	onbekend	Digitaal
2020B118	11	Quartaairgeologische kaart	Uitsnede quartaairgeologische kaart thv het projectgebied (Bron: © dov.vlaanderen).	1/200000	2001	Digitaal
2020B118	12	Profiel	Quartaairgeologisch profiel type 1 (Bron:	nvt	2001	Digitaal
2020B118	13	Topografische kaart	Ligging projectgebied op de topografische kaarten van het NGI (Bron: © AGIV).	1/10000	2016	Digitaal
2020B118	14	Historisch plan	Jacob van Deventer	onbekend	1550-1565	Digitaal
2020B118	15	Historisch plan	Braun & Hogenberg	onbekend	1583	Analoog
2020B118	16	Historische kaart	Braun & Hogenberg, detail	onbekend	1583	Digitaal
2020B118	17	Historische kaart	Blaeu	onbekend	1649	Digitaal
2020B118	18	Historische kaart	Villaret	onbekend	1745-1748	Digitaal
2020B118	19	Historische kaart	Ferraris	onbekend	1771-1778	Digitaal
2020B118	20	Historische Kaart	Kaart van Leuven	onbekend	1825	Digitaal
2020B118	21	Historische kaart	Primitief Kadaster	onbekend	1830-1835	Digitaal
2020B118	22	Historische kaart	Vandermaelen	onbekend	1846-1854	digitaal
2020B118	23	Historische kaart	Topografische kaart NGI	onbekend	1860-1873	digitaal
2020B118	24	Historische kaart	Vernielde gebouwen 1914.	onbekend	1914	digitaal
2020B118	25	Historische foto	Zicht op 19de eeuwse bebouwing	onbekend	Voor 1914	digitaal
2020B118	26	Historische foto	Zicht op vernielingen WOI	onbekend	1914	Digitaal

2020B118	27	Historische kaart	Topografische kaart Ministerie Openbare Werken en Wederopbouw	onbekend	1950-1970	Digitaal
2020B118	28	Luchtfoto	Luchtfoto 1971	onbekend	1971	digitaal
2020B118	29	Luchtfoto	Luchtfoto 1979-1990	onbekend	1979-1990	Digitaal
2020B118	30	Luchtfoto	Projectgebied op luchtfoto 2019	nvt	2019	Digitaal
2020B118	31	CAI	CAI-locaties in omgeving projectgebied op GRB (Bron: cai.onroerendergoed.be)	1/10000	2020	Digitaal
2020B118	32	Foto	Foto bestaande bebouwing	nvt	2005	Digitaal
2020B118	33	Snede	Snede bestaande toestand	1/100	2019	Digitaal
2020B118	34	Inplanting	Inplanting bestaande kelder	1/100	2019	Digitaal
2020B118	35	Foto	Foto bestaande kelder	nvt	2019	
2020B118	36	Bodemgebruik	Projectgebied op de bodembedekkingskaart (Bron: geo.onroerendergoed.be)	1/10000	2015	Digitaal
2020B118	37	Ontwerpplan	Nieuw ontwerp funderingen (Bron;	1/100	2019	Digitaal/PDF
2020B118	38	Ontwerpplan	Nieuw ontwerp snede (Bron opdrachtgever)	1/100	2019	Digitaal/PDF
2020B118	39	Ontwerpplan	Nieuw ontwerp kelder	1/100	2019	Digitaal/PDF

7.2. Lijst bijlagen

Projectcode	Nummer Bijlage	Onderwerp	Figuurnummer	Pagina
2020B10	Bijlage 1	PDF Ontwerpbundel	2-6/33-34/37-39	7-10/49-50/52-53
2020B10	Bijlage 2	PDF Programma van Maatregelen	Apart Volume	/
2020B10	Bijlage 3	PDF Privacy-fiche	/	/